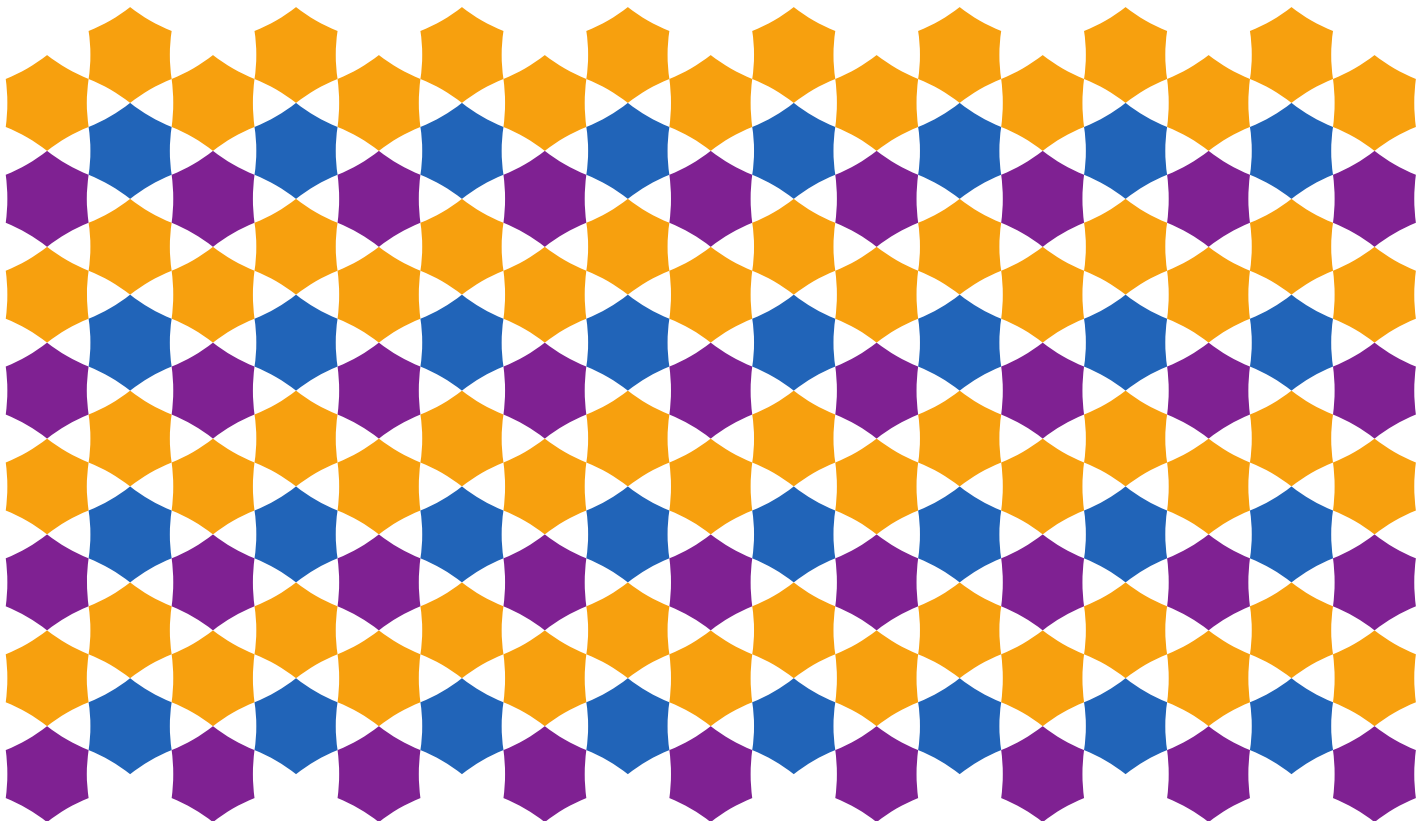

Uppdragsutbildning vid universitet och högskolor

Redovisning av ett regeringsuppdrag

Rapport 2016:8

Uppdragsutbildning vid universitet och högskolor
– Redovisning av ett regeringsuppdrag

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2016
Författare: Mikael Herjevik, Aija Sadurskis och Gun Eriksson

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Bakgrund	7
Uppdraget till UKÄ.....	7
Genomförande	7
Allmänt om uppdragsutbildning.....	9
Bestämmelser m.m.	9
Statsmakternas inställning.....	10
Tidigare utredningar av Höskoleverket och UKÄ.....	11
Höskoleverket	11
Universitetskanslersämbetet	12
Några andra granskningar	13
Tillämpningen av bestämmelserna	14
Tillsynsärenden vid Höskoleverket och UKÄ.....	14
Iakttagelser vid tillsynsbesöken.....	16
Underrättelser till Höskoleverket och UKÄ.....	17
UKÄ:s slutsatser från tillsynsverksamheten.....	18
Uppdragsutbildningens utveckling	20
Uppdragsutbildningens omfattning i helårsstudenter.....	20
Beskrivning av uppdragsutbildning 2014.....	22
Poänggivande uppdragsutbildning.....	23
Icke poänggivande uppdragsutbildning	24
Intäkter av uppdragsutbildning	24
Uppdragsutbildningens organisation	29
Allmänt om hur verksamheten organiseras	29
Särskilda bolag	29
Centrala enheter inom lärosätets förvaltning.....	30
Exempel på mer decentraliserad hantering.....	32
Lärosätenas synpunkter	35
Kommentarer till lärosätets egen utveckling	35
Uppdragsutbildningens funktion	37
Behoven hos potentiella uppdragsgivare.....	38
Synpunkter på gällande bestämmelser	40
Allmänt om synpunkterna.....	40
Enskilda näringsidkare som uppdragsgivare	41
Andra organisationer som uppdragsgivare	41
Utbildning på forskarnivå	42
Några andra synpunkter.....	43
Övriga synpunkter om uppdragsutbildning	43
Andra röster	46
Försvarsmakten	46
Stockholms läns landsting.....	47
Socialstyrelsen.....	47
Sveriges Förenade Studentkårer (SFS).....	47
TCO och Saco	48
Svenskt Näringsliv	48
Svensk sjuksköterskeförening	49
Universitetskanslersämbetets reflektioner	50
Svårigheter att få fram uppgifter	50
Uppdragsutbildningens betydelse.....	50

Andra perspektiv	51
Utvecklingen och dess orsaker	51
Kvalitetssäkring.....	53
Ordinarie utbildning eller uppdragsutbildning?	53
UKÄ:s förslag om uppdragsutbildning	53
Behovet av författningsändringar	54
Allmänt om UKÄ:s överväganden	54
Enskilda näringsidkare	54
Uppdragsutbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl.....	55
Uppdragsutbildning på forskarnivå.....	56
Andra frågor	57
Universitets- och högskolerådets synpunkter.....	58
Bilagor	59
Bilaga 1. Författningsförslag.....	60
Bilaga 2. Enkät om lärosätenas uppdragsutbildning	62
Bilaga 3. Lärosäten som fått enkäten	64
Bilaga 4. Förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor.....	65

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har på uppdrag av regeringen genomfört en uppföljning av uppdragsutbildning som bedrivs enligt förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. I uppdraget har ingått att beskriva utvecklingen av uppdragsutbildning sedan införandet av den aktuella förordningen, att följa upp och analysera hur förordningen tillämpas av universitet och högskolor samt att redogöra för hur lärosätena ser på förordningen och dess innehåll. Enligt uppdraget ska UKÄ även redogöra för ämbetets och Universitets- och högskolerådets syn på vad förordningen bör omfatta. UKÄ redovisar regeringens uppdraget i denna rapport.

UKÄ:s uppföljning visar att omfattningen av den poänggivande uppdragsutbildningen, mätt som helårsstudenter, har varit ganska konstant sedan 2002. Den grupp av lärosäten som har mest poänggivande uppdragsutbildning är äldre universitet som bedriver många slags utbildningar. Omfattningen av den poänggivande uppdragsutbildningen är större på grundnivå än på avancerad nivå. Antalet kvinnor i uppdragsutbildning är större än antalet män.

Lärosätenas totala intäkter av uppdragsutbildning uppgick till knappt 1,4 miljarder kronor 2014. I fasta priser har dessa intäkter varit relativt konstanta under perioden 2002–2014. Lärosätenas intäkter av uppdragsutbildning har varierat mellan 4,7 och 5,9 procent av utbildningsanslaget under perioden 2002–2014. Under perioden kom cirka hälften av alla intäkter av uppdragsutbildning från statliga myndigheter. Dessa medel ökade också mest under perioden, medan intäkter från kommuner och landsting stod för den största minskningen. Den statliga myndighet som lärosätena framför allt nämner som uppdragsgivare är Skolverket. När det gäller företag köper de uppdragsutbildning framför allt av de lärosäten som ger teknisk utbildning. Intäkterna från utlandet är koncentrerade till ett fåtal lärosäten. Fyra lärosäten får tillsammans två tredjedelar av alla intäkter från utlandet.

UKÄ har också närmare undersökt de uppdragsutbildningar som anordnades 2014. Totalt inrapporterades 1770 olika *poänggivande uppdragsutbildningar* i Ladok detta år. Utbildningar som berörde skolan var i särklass störst, och utgjorde nästan 30 procent av utbildningarna. När det gäller omfattning på utbildningarna var kurser på 7,5 högskolepoäng absolut vanligast och utgjorde drygt 40 procent av de kurser där det finns uppgift om omfattning. Bara två procent av kurserna hade en omfattning på 60 eller fler högskolepoäng. Av de utbildningar där det finns uppgift om nivå var 60 procent på grundnivå. För *icke poänggivande utbildning* varierade omfattningen och typ av utbildning mycket mellan lärosäten. Icke-poänggivande utbildning omfattade kurser, men också i stor utsträckning workshoppar och enstaka föreläsningar.

I UKÄ:s uppföljning framkommer en mångskiftande bild av hur uppdragsutbildningsverksamheten organiseras vid universitet och högskolor. När det gäller utvecklingen över tid kan man se en tendens till ökad decentralisering inom lärosätena av uppdragsutbildningsverksamheten. Dessutom har några lärosäten som tidigare använt sig av särskilda uppdragsbolag flyttat över arbetsuppgifterna från bolaget till lärosätet självt (det vill säga in i myndigheten).

Det råder stor samstämmighet bland universitet och högskolor om uppdragsutbildningens värde för samverkan med olika delar av samhället. Det råder också stor samstämmighet om det värde som uppdragsutbildning har för lärosätets övriga verksamhet. En rad lärosäten vittnar om att uppdragsutbildning leder till utveckling av ordinarie utbildning och forskning genom att verksamheten tillförs erfarenheter

från yrkeslivet. Många lärosäten anser att deras uppdragsutbildningar kan uppfylla behoven hos potentiella uppdragsgivare, men det framkommer även synpunkter som belyser de svårigheter som är förknippade med uppdragsutbildning. Inte minst framhåller många lärosäten tids- och resursbrist som ett hinder för verksamheten.

När det gäller förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor bedömer UKÄ att lärosätenas tillämpning av bestämmelserna i huvudsak fungerar väl ur ett tillsynsperspektiv. Flera tillsynsärenden visar dock att det innebär vissa risker för universitet och högskolor att samarbeta med externa aktörer om till exempel förmedling och marknadsföring av uppdragsutbildning.

Förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor gäller bara för statliga lärosäten. Knappt en tredjedel av de statliga universiteten och högskolorna upplever inte några problem med de nuvarande bestämmelserna och har inte lämnat några förslag på ändringar. Övriga statliga universitet och högskolor, det vill säga drygt två tredjedelar, har redovisat någon form av problem eller har föreslagit förändringar av gällande bestämmelser. Många lärosäten anser att den krets som i dag kan komma i fråga som beställare av uppdragsutbildning är alltför snäv och att fler grupper av uppdragsgivare bör kunna komma i fråga som beställare.

UKÄ redovisar i denna rapport sina reflektioner kring uppföljningens resultat och lämnar dessutom flera förslag till regeringen. UKÄ anser att vissa ändringar av de nuvarande bestämmelserna bör övervägas i syfte att förbättra lärosätenas möjligheter att anordna uppdragsutbildning. Bestämmelserna bör ändras så att enskilda näringsidkare ska kunna vara uppdragsgivare för uppdragsutbildning. Ett sådant uppdrag bör dock endast få avse utbildning som är ägnad att få betydelse för näringsidkarens yrkesverksamhet. Möjligheterna att anordna uppdragsutbildning av arbetsmarknadsskäl bör också utökas genom att inte bara offentliga uppdragsgivare ska kunna beställa sådan utbildning utan även enskilda juridiska personer som till exempel Trygghetsrådet. Det finns även skäl att överväga att ändra bestämmelserna så att universitet och högskolor får möjlighet att bedriva uppdragsutbildning på forskarnivå. UKÄ anser vidare att förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor bör ses över så att det i framtiden finns ett tydligare stöd för att föra in uppgifter om studenter på uppdragsutbildningar i SCB:s universitets- och högskoleregister. Med registeruppgifter skulle uppdragsutbildningen bli betydligt lättare att följa upp.

Universitets- och högskolerådet, som hållits informerad om arbetet med detta regeringsuppdrag, har inte haft några synpunkter att redovisa när det gäller frågan om vad uppdragsutbildningsförordningen bör omfatta.

Bakgrund

Universitet och högskolor har under långt haft möjlighet att anordna utbildning på uppdrag av myndigheter, företag och andra organisationer. För denna så kallade uppdragsutbildning får lärosätena ta ut avgifter från uppdragsgivarna. Ofta avser det utbildning av uppdragsgivarens personal, men i vissa fall kan uppdragsutbildning även avse utbildning som behövs av antingen arbetsmarknads- eller biståndspolitiska skäl. Uppdragsutbildning regleras genom särskilda bestämmelser, framför allt genom förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor.

Uppdraget till UKÄ

Genom en ändring i regleringsbrevet för 2015 gav regeringen i uppdrag till Universitetskanslersämbetet (UKÄ) att genomföra en uppföljning av uppdragsutbildning som bedrivs enligt förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. I uppdraget ingår att beskriva utvecklingen av uppdragsutbildning sedan införandet av den aktuella förordningen, till exempel vad gäller omfattning, intäkter, vilka typer av utbildningar som bedrivs som uppdragsutbildning och om dessa har förändrats över tid. Vidare ingår att följa upp och analysera hur förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor och anslutande föreskrifter tillämpas och redogöra för hur de vid universitet och högskolor som ska tillämpa förordningen ser på den och dess innehåll och om de upplever några tillämpningsproblem. I uppdraget ingår även att redogöra för Universitetskanslersämbetets och Universitets- och högskolerådets (UHR) syn på vad förordningen bör omfatta. Universitetskanslersämbetet ska redovisa sitt uppdrag till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 april 2016.

Genomförande

UKÄ har inledningsvis analyserat redan tillgängligt material om uppdragsutbildning. Ämbetet har också tagit fram de uppgifter om uppdragsutbildning som finns tillgängliga för UKÄ i registerdatabaser. Möjligheterna att få fram ytterligare uppgifter direkt från lärosätena har sedan diskuterats med bland andra UKÄ:s rådgivande grupp för den officiella statistiken, som består av representanter för lärosäten och andra myndigheter. Mot bakgrund av dessa diskussioner har sedan UKÄ utformat en enkät med frågor om uppdragsutbildning som skickats till statliga universitet och högskolor samt ett urval enskilda utbildningsanordnare med examenstillstånd. Enkäten och remissinstanserna bifogas som bilaga 2 och 3 i denna rapport.

UKÄ har i anslutning till arbetet med uppdraget även träffat och diskuterat uppdragsutbildning med representanter för Umeå universitet, Karolinska institutet, Linnéuniversitetet, Högskolan i Borås och Malmö högskola. Lärosätenas representanter har också getts möjlighet att lämna synpunkter på utformningen av den aktuella enkäten.

För att få en bredare bild av verksamheten har UKÄ även bjudit in ett antal avnämare för uppdragsutbildning och andra aktörer till diskussionsmöten. Följande myndigheter och organisationer tackade ja till inbjudan och deltog vid UKÄ:s möten: Stockholms läns landsting, Dalarnas läns landsting, Socialstyrelsen, Försvarsmakten, Saco, TCO, Svenskt Näringsliv samt Svensk sjuksköterskeförening. De organisationer som deltagit vid mötena har dessutom getts möjlighet att lämna skriftliga synpunkter till UKÄ. Även Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) har getts möjlighet att lämna

synpunkter till UKÄ. Vissa underhandskontakter har också tagits med Arbetsförmedlingen.

UKÄ har under arbetet med rapporten hållit UHR informerat. Slutsatserna i rapporten har stämts av med företrädare för UHR.

Allmänt om uppdragsutbildning

Bestämmelser m.m.

De nu gällande förordningsbestämmelserna på området har haft flera föregångare, bland annat förordningen (1985:1037) om uppdragsutbildning i anslutning till statlig och kommunal högskoleutbildning, som trädde i kraft den 1 januari 1986. Denna förordning upphävdes i samband med de omfattande högskolereformer som genomfördes 1992–1993. I stället kom möjligheten att bedriva uppdragsutbildning att bestämmas genom villkor i de årliga regleringsbrev för universitet och högskolor. Genom förordningen (1997:845) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor kom dock uppdragsutbildningen återigen att författningsregleras. Den 1 januari 2003 trädde därefter den nu gällande *förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor* i kraft, härefter kallad uppdragsutbildningsförordningen.¹ Enligt denna förordning avses med uppdragsutbildning en utbildning som anordnas mot avgift från annan än en fysisk person för den som uppdragsgivaren utser (2 §). Av 3 § framgår att en högskola får bedriva uppdragsutbildning bara om den knyter an till sådan högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå som högskolan har examensrätt för. Av paragrafen framgår vidare bland annat att uppdragsutbildning främst avser personalutbildning, men i vissa fall även utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl eller av biståndspolitiska skäl (3 §). Utbildningarna får inte bedrivas på ett sådant sätt eller i en sådan omfattning att den får en negativ inverkan på den högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå som högskolan ska bedriva. När högskolan anordnar uppdragsutbildning som omfattar studier motsvarande mer än 60 högskolepoäng, ska högskolan skriftligen underrätta Universitetskanslersämbetet om detta (4 §). Högskolorna får själva bestämma avgiftens storlek och den ska beräknas så att full kostnadstäckning uppnås (5 §). De som deltar i uppdragsutbildning får ges betyg och examensbevis eller kursbevis enligt bestämmelserna för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå, om samma kvalitetskrav ställs på uppdragsutbildningen som på motsvarande högskoleutbildning. Detta gäller även om deltagarna saknar behörighet för tillträde till högskoleutbildning (6 §).

Det finns särskilda bestämmelser för fortbildning av lärare. Sådan uppdragsutbildning får på uppdrag av Skolverket anordnas av universitet och högskolor enligt förordningen (2007:223) om uppdragsutbildning för fortbildning av lärare, förskollärare och viss annan personal.

Tidigare kompletterades bestämmelserna i uppdragsutbildningsförordningen genom föreskrifter av Högskoleverket. Efter verkets nedläggning gäller i stället *Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2013:11) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor*. Innehållet i Universitets- och högskolerådets föreskrifter är dock i allt väsentligt detsamma som i Högskoleverkets föreskrifter. Av föreskrifterna framgår bland annat att högskolan ska fastställa riktlinjer för sin uppdragsutbildning och att skriftliga avtal ska tecknas mellan högskolan och uppdragsgivaren för all uppdragsutbildning. Högskolan ska se till att studenter och andra lätt kan få information om inriktningen och omfattningen av högskolans uppdragsutbildning (1 §). Högskolan får undervisa deltagare i en uppdragsutbildning tillsammans med

---

¹ Förordningen återges i sin helhet i bilaga 4 till denna rapport.

studenter i högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå, om högskoleutbildningen på dessa nivåer inte påverkas negativt (2 §). När det gäller möjligheter till kursbevis och examensbevis anger föreskrifterna att ett villkor för att uppdragsutbildningen ska anses ha samma kvalitet som högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå är att högskolan har kursplaner och utbildningsplaner samt utser examinator på samma sätt som i högskoleutbildningen på dessa nivåer (4 §).

Det händer att lärosäten i särskilda fall ansöker hos regeringen om undantag från uppdragsutbildningsförordningens bestämmelser. Regeringen har i några fall medgett undantag från förordningen, till exempel för ett samarbete mellan Lunds universitet och en företagsstiftelse om en utbildning i Indien (regeringens beslut 2011-06-30, U2011/713/UH).

Statsmakternas inställning

De ursprungliga intentionerna med högskolans uppdragsutbildning framgår av regeringens proposition (1984/85:195) om uppdragsutbildning. I propositionen anförde föredragande statsråd bland annat följande (s. 12):

Av vad jag har anfört i det föregående har framgått att jag anser att grunden för uppdragsutbildning inom det offentliga utbildningsväsendet är behovet att fort- och vidareutbilda människor eller att eljest utveckla deras kompetens som ett led i utvecklingen av de företag eller myndigheter där de är anställda. Till detta kommer den arbetsmarknadspolitiskt motiverade uppdragsutbildningen, initierad av arbetsmarknadsverket.

Statsmakterna har genom åren sett positivt på uppdragsutbildningen. I regeringens proposition *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15) framhölls exempelvis att uppdragsutbildningen bör vara ett instrument för att stärka högskolans roll i det livslånga lärandet. Lärosätena bör bli mer aktiva i sitt arbete att erbjuda uppdragsutbildning. Enligt propositionen bör högskolorna ha en pådrivande roll när det gäller att utveckla och erbjuda utbildningar som är attraktiva för yrkesverksamma. Det behövdes en policy och en sammanhållen funktion vid lärosätena som hade insikt i och överblick över lärosätets uppdragsutbildning för att verksamheten skulle kunna öka i omfattning. Regeringen ansåg också att uppdragsutbildningen kan vara ett viktigt instrument i högskolans samverkan med det omgivande samhället. Dessa utbildningar kan bidra till att det omgivande samhället ser högskolan som en resurs och lärosätet kan därmed bli en efterfrågad partner vid kompetensutveckling av personal i olika verksamheter. Rätt använd kan uppdragsutbildningen också bidra till att utveckla högskolans reguljära utbildningar genom ny och ökad erfarenhet från och kontakter med det omgivande samhället.

I propositionen *FoU och samverkan i innovationssystem* (prop. 2001/02:2) konstaterade regeringen bland annat att uppdragsutbildningen inom universitet och högskolor ökade men att den fortfarande hade en relativt begränsad omfattning. Regeringen föreslog i propositionen bland annat att lärosätenas holdingbolag skulle ges möjlighet att bilda och inneha dotterbolag som förmedlar uppdragsutbildning. Dotterbolagen skulle dock inte få bedriva uppdragsutbildning i egen regi. Regeringen underströk också att uppdragsutbildning endast får köpas av annan än enskild. Uppdragsutbildningen får inte heller inverka negativt på den grundläggande högskoleutbildning som universitetet eller högskolan ska bedriva.

Riksdagen behandlade de två senast angivna propositionerna vid samma tillfälle och ställde sig då bakom regeringens förslag om bland annat holdingbolagen (bet. 2001/02:UbU4, rskr 2001/02:98). Utbildningsutskottet anförde bland annat att utskottet instämde med regeringen i fråga om vikten av att det skapades en sammanhållen funktion som har insikt i och överblick över all uppdragsutbildning inom respektive lärosäte. Högskolans ledning fick därmed större möjlighet att styra och utveckla uppdragsutbildningen.

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* (prop. 2009/10:149) lämnade regeringen förslag och gjorde bedömningar som syftade till att öka friheten för statliga universitet och högskolor inom ramen för den nuvarande myndighetsformen. Förslagen och bedömningarna innebar avregleringar bland annat när det gäller lärosätenas organisation. När det gällde uppdragsutbildning gjorde regeringen bedömningen att universitet och högskolor på uppdrag av myndigheter bör få anordna uppdragsutbildning även för andra än anställda hos uppdragsgivaren (se 3 § uppdragsutbildningsförordningen). Detta skulle skapa bättre förutsättningar för myndigheterna att snabbt och flexibelt använda uppdragsutbildning som ett medel för kompetenshöjande insatser inom olika samhällsområden. Enligt regeringen var det dock inte aktuellt att därutöver ytterligare vidga möjligheterna för lärosätena att anordna uppdragsutbildning.

Tidigare utredningar av Högskoleverket och UKÄ

Högskoleverket

Högskoleverket genomförde under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet flera tillsynsprojekt om uppdragsutbildning. I tillsynsrapporten *Poänggivande uppdragsutbildning i högskolan* (1997:16 R) föreslog myndigheten till exempel att den nationella regleringen av uppdragsutbildningen inte längre skulle ske i regeringens regleringsbrev.

Mot bakgrund av bland annat oro för att uppdragsutbildningen skulle få negativ inverkan på den grundläggande högskoleutbildningen följde Högskoleverket på regeringens uppdrag upp lärosätenas tillämpning av förordningen (1997:845) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Resultatet redovisades i rapporten *Högskolans uppdragsutbildning* (1999:14 R). Högskoleverket kunde i några enstaka fall konstatera att uppdragsutbildningen fått negativa konsekvenser för den reguljära högskoleutbildningen. Det överväldigande intrycket var dock att högskolorna ansåg det som självklart att den reguljära utbildningen ska komma i första hand och att den också gjorde det. Studenternas oro hade sin främsta orsak i att det brast i deras möjligheter till insyn i och information om högskolornas uppdragsutbildningar. I rapporten gav Högskoleverket även vissa rekommendationer, bland annat att varje högskola skulle fastställa policy och riktlinjer för sin uppdragsutbildning och att det borde finnas en sammanhållande funktion på varje högskola som har insikt i och överblick över all uppdragsutbildning vid högskolan.

Efter att den nuvarande uppdragsutbildningsförordningen trätt ikraft publicerade Högskoleverket år 2003 rapporten *Uppdragsutbildning – en vägledning* (2003:35 R). I rapporten presenterade verket sin syn på hur uppdragsutbildningsförordningen kan tolkas. Ursprungligen avsåg Högskoleverket att ge ut allmänna råd i anslutning till de föreskrifter som verket just hade utfärdat på området. Efter kritik från högskolesektorn valde dock myndigheten att i stället publicera den nämnda rapporten, som kommit att tjäna som värdefull vägledning vid lärosätenas hantering av uppdragsutbildningsverksamheten.

I Högskoleverkets rapport *Högskolan samverkar* (2004:38 R) utvärderades universitetens och högskolornas samverkan med omvärlden. När det gällde uppdragsutbildningen konstaterade rapporten att utbildningsformen omfattade i genomsnitt endast några procent av den samlade grundutbildningen. Vid vissa lärosäten förekom i stort sett ingen uppdragsutbildning, till exempel vid flera av de konstnärliga högskolorna. Enligt rapporten kunde en orsak till den låga omfattningen av uppdragsutbildning generellt vara att den egna lärarkapaciteten inte räckte till och att uppdragsutbildningen ofta beställs med kort varsel, något som ett universitet eller en högskola med sina förhållandevis långa ledtider hade svårt att ställa upp på. Det fanns också en ekonomisk risk med uppdragsutbildning. En förklaring till varför uppdragsutbildning i stort sett saknades på de konstnärliga utbildningarna kunde enligt rapporten vara att resurserna i kultursektorn inte var tillräckliga för att finansiera uppdragsutbildning och att flera inom sektorn är frilansare som har sin verksamhet i enskild firma. Företagsformen gör att firman inte kan köpa uppdragsutbildning av ett lärosäte eftersom den inte är en juridisk person. Enligt rapporten var lärosätena också överens om att uppdragsutbildningen inte får ske på bekostnad av den ordinarie utbildningen samtidigt som både studenter och anställda uppmärksammat positiva effekter av uppdragsutbildningen för grundutbildningen. I rapporten framhölls bland annat att det var angeläget att lärosätenas ledningar på olika sätt stödjer institutionerna för att ha möjlighet att öka uppdragsutbildningen. Enligt rapporten borde statsmakterna även göra särskilda insatser för att öka uppdragsutbildningen vid de konstnärliga högskolorna.

År 2005 publicerade Högskoleverket rapporten *Vilka universitet och högskolor har utbildningsbolag för uppdragsutbildning? En kartläggning* (2005:5 R). Rapporten innehöll en översiktlig genomgång av universitet och högskolor som har hjälp av sådana utbildningsbolag för sin uppdragsutbildning.

Högskoleverket följde 2008 upp verkets tidigare utvärdering av lärosätenas samverkan med omvärlden genom rapporten *Högskolan samverkar vidare – utvecklingen 2004–2007* (2008:10 R). I rapporten konstaterades bland annat att uppdragsutbildningen ägnades allt större intresse på universitet och högskolor. Man hade formulerat strategier för att stärka verksamheten och det hade skett en professionalisering. Exempelvis fick institutionerna ofta administrativt stöd från förvaltningen eller holdingbolaget och standardiserade mallar fanns för avtal och prissättning. Rapporten rekommenderade också att regelverket för uppdragsutbildning borde möjliggöra för frilansande konstnärer att få den kvalificerade kompetensutveckling som uppdragsutbildning utgör.

Vid de tillsynsbesök som Högskoleverket genomförde årligen till och med 2012 ställdes bland annat frågor om omfattningen av högskolans uppdragsutbildning och om högskolans riktlinjer på området. Myndigheten gjorde i samband med tillsynsbesöken vissa uttalanden om tolkningen av bestämmelserna. Under åren fram till nedläggningen avgjorde Högskoleverket även några enskilda tillsynsärenden gällande viss uppdragsutbildning. Ärendena avsåg bland annat lärosätens samarbeten med externa aktörer, såsom förmedlare och marknadsförare. Iakttagelserna från tillsynsbesöken redovisas i följande kapitel.

Universitetskanslersämbetet

UKÄ bildades den 1 januari 2013. Sedan ämbetet inledde sin verksamhet har myndigheten hanterat ett fåtal tillsynsärenden om uppdragsutbildning. Ärendena har gällt bland annat frågor om samarbeten med externa aktörer och vilka som kan komma i fråga som uppdragsgivare. Vidare ger universitet och högskolor in underrettelser till Universitetskanslersämbetet om uppdragsutbildningar som omfattar studier motsvarande mer än 60 högskolepoäng.

UKÄ har hittills inte genomfört något särskilt projekt kring uppdragsutbildning. Enligt UKÄ:s verksamhetsplan för 2016 avser dock ämbetet att uppdatera den vägledning om uppdragsutbildningsförordningen som Högskoleverket publicerade 2003.

Några andra granskningar

Riksrevisionen har behandlat uppdragsutbildningen i flera sammanhang. I rapporten *Tillväxt genom samverkan? – högskolan och det omgivande samhället* (RiR 2005:2) konstaterade Riksrevisionen bland annat att omfattningen av den kompetensutveckling av arbetskraften som universitet och högskolor erbjuder genom sin uppdragsutbildning ligger på en låg nivå. I rapporten rekommenderade Riksrevisionen bland annat att universitet och högskolor skulle stärka och utveckla sitt arbete med uppdragsutbildningen. Riksrevisionen konstaterade också att de flesta lärosäten hade inrättat en sammanhållande funktion för uppdragsutbildning, men att utformningen av denna varierade ganska mycket mellan lärosätena.

I rapporten *Statliga myndigheters tjänsteexport* (RiR 2011:24), som även behandlade lärosätenas uppdragsutbildning, konstaterade Riksrevisionen bland annat att omfattningen av statens tjänsteexport var oklar, att bristfällig styrning medförde att myndigheterna gjorde som de ville och att avvikelser från kravet på full kostnadstäckning ledde till ineffektiv resurshushållning. Av rapporten framgår att det var svårt att få fram uppgifter om bland annat lärosätenas försäljning av uppdragsutbildning till utlandet.

Riksrevisionen har även behandlat högskolornas uppdragsutbildning inom den årliga revisionen. Exempelvis konstaterade Riksrevisionen i en revisionsrapport från 2008 brister i styrningen och uppföljningen av uppdragsutbildningen vid Stockholms universitet. Även i en revisionsrapport gällande Lunds universitet 2008 konstaterades brister. Bland annat saknade universitetet en sammanhållande funktion med insikt i och överblick över all uppdragsutbildning och de interna regelverken gav inte tillräckligt stöd för att verksamheten skulle kunna bedrivas på ett tillförlitligt sätt.

Tillämpningen av bestämmelserna

Enligt regeringens uppdrag ska UKÄ följa upp och analysera hur förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor och anslutande föreskrifter tillämpas och redogöra för hur de universitet och högskolor som ska tillämpa förordningen ser på den och dess innehåll och om de upplever några tillämpningsproblem.

I detta kapitel beskriver UKÄ hur uppdragsutbildningsförordningen tillämpas i ljuset av vad som framkommit i Högskoleverkets och UKÄ:s tillsynsverksamhet. Frågan hur universitet och högskolor ser på uppdragsutbildningsförordningen och dess innehåll samt om de upplever några tillämpningsproblem behandlas i kapitlet Lärosätenas synpunkter.

Tillsynsärenden vid Högskoleverket och UKÄ

Sedan uppdragsutbildningsförordningen trädde ikraft 2003 har Högskoleverket och därefter UKÄ sammanlagt tagit ställning till ett drygt tiotal tillsynsärenden gällande uppdragsutbildning. Tillsynsärendena har inletts efter anmälan från enskilda personer eller på eget initiativ av Högskoleverket och UKÄ. I något fall har anmälaren varit en studentkår. I flera fall har Högskoleverket och UKÄ riktat kritik mot lärosäten och även följt upp att bristerna rättats till. I det följande sammanfattas slutsatserna i de viktigaste tillsynsärendena som avgjorts sedan 2003.

I ett tillsynsärende 2003 granskades Högskolan i Trollhättan/Uddevallas samarbete med företaget Kairos Future. Företaget marknadsförde en utbildning och uppgav att högskolepoäng delades ut vid högskolan. Högskoleverket betonade i sitt beslut att om högskolan skulle bedriva uppdragsutbildning där Kairos Future var uppdragsgivare så måste deltagarna i utbildningen vara personal hos Kairos Future och dessutom ha betydelse för deras arbete åt företaget. I övriga fall kunde inte företaget vara uppdragsgivare (beslut 2003-01-22, reg.nr 31-4282-02).

Ett annat tillsynsärende samma år gällde en uppdragsutbildning med SSU som uppdragsgivare och Göteborgs universitet som uppdragstagare. Utbildningen avsåg en kurs vid Peace College beläget i Israel och i de palestinskt självstyrande områdena. Deltagarna i utbildningen utsågs av SSU. Deltagarna var dock inte anställda av SSU och uppdraget avsåg alltså inte personalutbildning ägnad att få betydelse för uppdragsgivaren SSU. Högskoleverket konstaterade att uppdragsutbildningen stred mot uppdragsutbildningsförordningens bestämmelser (beslut 2003-05-06, reg.nr 31-5915-02).

I ett tillsynsärende 2004 granskade Högskoleverket handläggningsrutiner och övrig hantering av uppdragsutbildningen på IEMBA-programmet vid företagsekonomiska institutionen vid Stockholms universitet. Högskoleverket konstaterade bland annat att universitetet inte hade följt sina lokala regler eftersom skriftliga avtal inte hade tecknats med uppdragsgivarna. Dessutom saknades rektors godkännande. När det gällde avgifter för utbildningen saknades helt underlag för beräkning av avgifterna enligt principen om full kostnadstäckning, vilket var en brist. Verket ansåg också att universitetet i flera fall hade brustit i kontrollen av vem som är uppdragsgivare för

utbildningen. Verket var också kritisk till universitetets marknadsföring av programmet (beslut 2004-06-22, reg.nr 31-3893-03).

Samma år granskade Högskoleverket projektet ”Campus Indien” vid Högskolan i Borås efter anmälan av studentkåren. Efter att ha konstaterat att samarbetet inte utgjorde ett sedvanligt utbytesprogram och inte heller så kallad beställd utbildning prövade Högskoleverket om det gällde uppdragsutbildning. Verket konstaterade att beställaren inte var en offentlig uppdragsgivare utan en privatägd stiftelse. Men deltagarna i utbildningen var inte anställda av stiftelsen och upplägget stred därför mot uppdragsutbildningsförordningen. Den omständigheten att stiftelsen skulle ta ut så kallade tuition fees av deltagarna hade ingen betydelse i ärendet utan syntes närmast varit ett sätt att kringgå den dåvarande bestämmelsen om avgiftsfri utbildning för studenter i Sverige. Högskoleverket riktade allvarlig kritik mot högskolan (beslut 2004-09-02, reg.nr 31-2379-04).

I ett ärende 2006 hade Högskoleverket uppmärksammat att Uppsala universitet i samarbetet med utbildningsföretaget SIPU gett en utbildning som enligt ett informationsblad var tillgänglig för alla och där avgiften var 65 000 kronor per termin. I sitt beslut konstaterade Högskoleverket att enligt den avtalskonstruktion som förelåg i ärendet var det SIPU som var uppdragsgivare för uppdragsutbildningen och som sålde utbildningen till andra myndigheter och företag vars anställda bedrev studier. Uppdraget avsåg därmed inte personalutbildning som var ägnad att få betydelse för uppdragsgivaren, det vill säga SIPU. I praktiken fanns det inte någon garanti för att enskilda inte köpte sig utbildning. Den aktuella verksamheten stred därför mot uppdragsutbildningsförordningen (beslut 2006-05-12, reg.nr 31-2302-05).

År 2011 tog Högskoleverket ställning till en anmälan mot Karolinska institutet angående en uppdragsutbildning för prins Daniel. Anmälaren hade ifrågasatt uppdragsutbildningen, eftersom prins Daniel inte var anställd av uppdragsgivaren Kungl. Hovstaterna. Karolinska institutet anförde i sitt yttrande till Högskoleverket att lärosätet med hänvisning till kungahusets särpräglade rättsliga status hade gjort en analogitolkning och att den aktuella utbildningen var avsedd att ha betydelse för prinsens arbete med de uppgifter som åligger honom i hans egenskap av medlem av kungahuset som uppdragsgivare och att rollen som medlem av kungahuset, med dess omfattande uppgifter och offentliga finansiering, snarare kan jämföras med rollen som anställd än med rollen som privatperson. Högskoleverket fann att Karolinska institutet hade en möjlighet enligt svensk rätt att göra en sådan analogisk tillämpning av bestämmelserna. Högskoleverket ansåg att Karolinska institutets bedömning i detta fall var godtagbar och att lärosätet inte hade gjort fel när det tillhandahöll uppdragsutbildningen (beslut 2011-12-20, reg.nr 31-3444-11).

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) inledde sin verksamhet 2013 och övertog då tillsynsuppgiften från Högskoleverket. Under 2014 prövade UKÄ bland annat frågan om försäljning av uppdragsutbildning till enskild näringsidkare (enskild firma). Högskolan Dalarna hade samarbetat med ett externt bolag om en uppdragsutbildning och bland annat sålt uppdragsutbildning till enskilda näringsidkare. UKÄ gjorde dock samma bedömning som Högskoleverket tidigare hade gjort i denna fråga och upprepade verkets ställningstagande att enskilda näringsidkare inte kan köpa uppdragsutbildning. UKÄ konstaterade vidare att i det aktuella ärendet hade högskolan samarbetat med ett fristående företag som bland annat förmedlat högskolans uppdragsutbildningar. Uppdragsutbildningsförordningen lägger inga hinder mot ett samarbete med ett fristående företag. UKÄ underströk dock att sådana samarbeten kan ställa högskolan inför särskilda utmaningar. Det är därför viktigt att högskolan uppmärksammar hur de fristående företagen genomför sin del av arbetet, bland annat vad gäller marknadsföring och rekrytering av köpare. Det är alltid högskolan som ansvarar för att uppdragsutbildningen bedrivs enligt gällande

författningsbestämmelser. UKÄ ansåg att det var olämpligt att deltagare i uppdragsutbildningen hade fått hjälp och anvisningar av det fristående företaget i syfte att kringgå bestämmelserna om uppdragsutbildning. Högskolan hade också brutit vad gäller granskningen av företagets information till presumtiva kunder och inte i tillräcklig omfattning granskat om köpare av uppdragsutbildningen uppfyllt uppdragsutbildningsförordningens villkor (UKÄ:s beslut 2014-02-27, reg.nr 31-526-13).

Frågan om försäljning till enskilda näringsidkare behandlades även i ett annat tillsynsärende gällande Försvarshögskolan samma år. En anmälare hade ifrågasatt högskolans så kallade UGL-utbildning. UKÄ konstaterade bland annat att Försvarshögskolan brutit mot uppdragsutbildningsförordningen genom att sälja uppdragsutbildning till enskilda näringsidkare. UKÄ fann dock inte skäl att uttala sig om högskolans licensieringsverksamhet när det gällde varumärket UGL. UKÄ hänvisade i denna fråga till förarbetsuttalanden till 1 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434), av vilka det framgår att kommersialisering av forskningsresultat kan ske till exempel genom att uppfinningar patenteras och licensieras (UKÄ:s beslut 2014-05-28, reg.nr 31-370-13).

Under 2015 tog UKÄ ställning till ett ärende gällande uppdragsutbildning som Malmö högskola tillhandahöll åt Fatima College of Health Sciences (FCHS) i Förenade Arabemiraten. Enligt avtalet ledde utbildningen om 69 högskolepoäng till bland annat en "Post Graduate Diploma". Högskolan anförde i ett yttrande till UKÄ att med "diploma" avsågs inte något examensbevis. Snarare rörde det sig om ett dokument med lärosätens namn och logotyper, kursbenämning, namn på den enskilde kursdeltagaren samt datum. Ordvalet hade styrts av FCHS nomenklatur, anförde högskolan. I sitt beslut hänvisade UKÄ till att Universitets- och högskolerådet (UHR) har utfärdat föreskrifter och allmänna råd om översättning till engelska av svenska examina, i vilka termen Postgraduate Diploma anges vid flera översättningar, bland annat vid översättning av specialistsjuksköterskeexamen. UKÄ ansåg att benämningen av den utbildning som uppdragsutbildningen avsåg, Post Graduate Diploma, var snarlik vissa av de översättningar som anges i UHR:s föreskrifter. UKÄ uttalade att det är viktigt att det inte uppstår några tveksamheter för en deltagare i en uppdragsutbildning om studierna leder fram till en godkänd examen eller om den resulterar i ett diplom utan formellt värde som en i Sverige godkänd examen. UKÄ pekade också på att Högskoleverket i flera tillsynsärenden och rapporter sedan 1999 hade påtalat vikten av korrekt information till utländska studerande när det gäller vilken examen de kommer att få. Erkännande i andra länder av examina utgår i regel från de examina som finns i den svenska examensordningen (UKÄ:s beslut 2015-10-23, reg.nr 31-206-14).

lakttagelser vid tillsynsbesöken

Frågan om lärosätens uppdragsutbildning har även varit föremål för granskning vid de tillsynsbesök som genomfördes av Högskoleverket 2002–2012. I syfte att ta tillvara erfarenheterna från Högskoleverkets tillsynsbesök sammanställde och analyserade UKÄ material från besöken 1998–2012, främst de tillsynsrapporter som publicerades i anslutning till besöken. Resultatet presenterade i form av UKÄ:s rapport *Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998–2012* (2014:16). När det gäller lärosätens uppdragsutbildning framgår följande.

Vid tillsynsbesöken ställde Högskoleverket bland annat frågor om omfattningen av högskolans uppdragsutbildning och om högskolans riktlinjer på området. I de fall högskolorna inte hade fastställt några riktlinjer utgick myndigheten från att lärosätena beslutade om sådana enligt verkets föreskrifter (bland andra Högskolan Kristianstad

och Uppsala universitet). Även om omfattningen av uppdragsutbildningen var av begränsad omfattning, ansåg Högskoleverket att lärosätet borde fastställa riktlinjer för verksamheten (Konstfack). Om högskolan inte hade någon uppdragsutbildning alls förutsatte Högskoleverket att högskolan skulle fastställa riktlinjer när uppdragsutbildning blev aktuell (Kungl. Konsthögskolan). Verket underströk också att studenter och andra lätt måste kunna få information om inriktningen och omfattningen av högskolans uppdragsutbildning i enlighet med verkets föreskrifter (Kungl. Musikhögskolan i Stockholm och Stockholms universitet). I några fall kunde Högskoleverket konstatera att högskolorna inte hade skickat underrättelser om längre uppdragsutbildningar till verket eller missat att bifoga kopior av avtalen, vilket föreskrifterna kräver (bland andra Försvarshögskolan och Karolinska institutet). Högskoleverket framhöll i samband med tillsynsbesöket vid Malmö högskola att det alltid är uppdragsgivaren som ska utse deltagarna i uppdragsutbildningen och att högskolan inte borde tillämpa ett sedvanligt antagningsförfarande när det gällde deltagare i uppdragsutbildning. Deltagarna var inte studenter i högskolan och högskoleförfattningarna kunde inte tillämpas direkt på en uppdragsutbildning eller på deltagarna i utbildningen.

Enligt några avtal om uppdragsutbildning vid Högskolan i Gävle och Luleå tekniska universitet krävdes det behörighet för högskolestudier för att kursbevis skulle utfärdas till kursdeltagarna. Högskoleverket underströk att högskolor får utfärda examensbevis eller kursbevis till kursdeltagare som inte har den formella behörigheten, men som trots detta har klarat av utbildningen med godkänt resultat.

Vid samtal med studentrepresentanterna vid Uppsala universitet påpekade dessa att informationen om uppdragsutbildning var sparsam och att studenterna inte var representerade när sådana beslut togs. Eftersom beslut om uppdragsutbildning kan ha betydelse för utbildningen och studenternas situation utgick Högskoleverket från att universitetet skulle se till att kraven på studentinflytande tillgodosågs.

Högskoleverket konstaterade också att ett fackförbund inte kan vara uppdragsgivare till en utbildning, såvida inte det är förbundets egna anställda som ska utbildas. Detta uttalade Högskoleverket med anledning av att Växjö universitetet hade anordnat uppdragsutbildning åt TCO:s förtroendevalda.

Det bör understrykas att de frågor som redovisas i UKÄ:s rapport gällde iakttagelser vid Högskoleverkets lärosätesbesök 1998-2012. Högskoleverket följde vid behov upp besöken för att se till att eventuella brister hade rättats till.

Underrättelser till Högskoleverket och UKÄ

Av 4 § andra stycket uppdragsutbildningsförordningen framgår att när en högskola anordnar uppdragsutbildning som omfattar studier motsvarande mer än 60 högskolepoäng, ska högskolan skriftligen underrätta UKÄ om det.

UKÄ har gått igenom de underrättelser som kommit in till Högskoleverket och UKÄ under perioden 2002–2015. Genomgången visar följande.

Under den aktuella perioden har med något undantag fem till tio underrättelser inkommit årligen till Högskoleverket och UKÄ. Underrättelserna har framför allt gällt olika utbildningar inom skola, vård och omsorg. Under några år inkom också många underrättelser gällande fastighetsmäklarutbildning. I några fall har underrättelserna gällt utbildning inom teknik och lantbruk. I flera fall har underrättelserna gällt utbildning som uttryckligen lett till specifika examina, till exempel sjuksköterskeexamen eller masterexamen. Några enstaka fall har gällt läkarutbildning som beställts av landsting för tandläkare som behövt dubbel kompetens i sin

verksamhet. På senare tid har det också inkommit underrättelser om polisutbildning vid några lärosäten.

Underrättelser har framför allt lämnats av Karolinska institutet, Malmö högskola, Högskolan i Borås, Högskolan i Gävle och Högskolan Kristianstad.

Beställare av utbildningar har varit såväl nationella som internationella aktörer, även om svenska uppdragsgivare överväger. Landsting och kommuner är vanliga beställare. Under den första delen av den aktuella perioden var även länsarbetsnämnderna vanliga beställare medan länsarbetsnämndernas efterföljare Arbetsförmedlingen inte alls förekommer i underrättelserna. Sida förekommer som beställare i några enstaka fall.

Den relativt ringa mängden underrättelser illustrerar det förhållandet att det inte är vanligt med uppdragsutbildningar som motsvarar mer än 60 högskolepoäng. Visserligen ligger det nära tillhands att misstänka att universitet och högskolor i några fall kan ha glömt att underrätta Högskoleverket och UKÄ om dessa längre uppdragsutbildningar. Det finns dock inget som tyder på att det finns ett stort mörkertal av långa uppdragsutbildningar som inte inrapporterats till Högskoleverket och UKÄ.

UKÄ:s slutsatser från tillsynsverksamheten

Som redovisats har Högskoleverket och UKÄ i flera tillsynsärenden konstaterat brister och kritiserat lärosätena för hanteringen av uppdragsutbildningar. Samtidigt är det viktigt att understryka att det varit förhållandevis få tillsynsärenden gällande uppdragsutbildning sedan den nuvarande uppdragsutbildningsförordningen tillkomst. Andelen tillsynsärenden om uppdragsutbildning har utgjort endast omkring en procent av det totala antalet tillsynsärenden som hanterats av Högskoleverket och UKÄ under perioden. Antalet anmälningar från enskilda individer med klagomål mot lärosäten har varit mycket få och med något undantag har det inte inkommit några klagomål från studentkårer. I stället har ärenden i flera fall inletts på Högskoleverkets respektive UKÄ:s eget initiativ. Vid Högskoleverkets tillsynsbesök har verket ibland gjort vissa anmärkningar eller lämnat synpunkter i anslutning till uppdragsutbildningen men några allvarigare eller systematiska brister i verksamheten har inte framkommit vid besöken. Det har inte heller framkommit något i tillsynsverksamheten som tyder på att uppdragsutbildningen fått negativ inverkan på den ordinarie högskoleutbildning som lärosätena ska bedriva.

Enligt UKÄ:s bedömning tyder dessa omständigheter på att lärosätenas tillämpning av uppdragsutbildningsförordningen i huvudsak fungerar väl ur ett tillsynsperspektiv. Några generella reflektioner kan dock göras utifrån tillgängligt underlag.

För det första visar flera tillsynsärenden att det innebär vissa risker att samarbeta med externa aktörer om till exempel förmedling och marknadsföring av uppdragsutbildning. Här avses inte bolag knutna till lärosätenas holdingbolag, utan helt fristående företag som lärosätet valt att samarbeta med om uppdragsutbildning. Uppdragsutbildningsförordningen lägger visserligen inga hinder mot dessa samarbeten. Ärendena från tillsynsverksamhet visar dock att sådana samarbeten kan ställa högskolan inför särskilda utmaningar. Det är därför viktigt att högskolan uppmärksammar hur de fristående företagen genomför sin del av arbetet, bland annat vad gäller marknadsföring och rekrytering av köpare. Som UKÄ har påpekat är det alltid högskolan som ansvarar för att uppdragsutbildningen bedrivs enligt gällande författningsbestämmelser.

För det andra illustrerar flera tillsynsärenden det förhållande att endast juridiska personer får ingå avtal om uppdragsutbildning och att enskilda näringsidkare därmed inte kan få tillgång till personalutbildning. Som kommer att redovisas i denna rapport upplevs detta som ett problem av många universitet och högskolor. UKÄ återkommer också till denna fråga i kapitlet Behovet av författningsändringar.

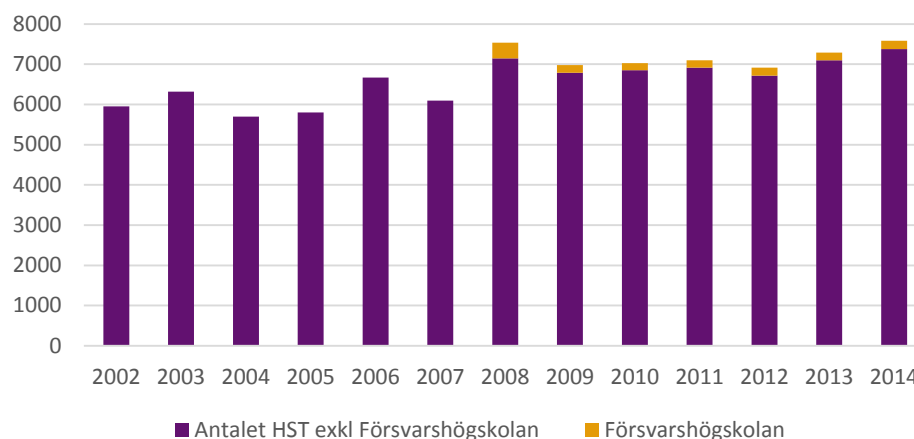
Uppdragsutbildningens utveckling

I det regeringsuppdrag som redovisas i denna rapport ingår att beskriva utvecklingen av de uppdragsutbildningar som ges. Den kunskap som hittills funnits om uppdragsutbildningens omfattning och innehåll har framför allt baserats på den insamling av statistiska uppgifter som UKÄ gör genom ekonomiska och tekniska mallar. De uppgifter som samlas in är helårsstudenter (HST) och helårsprestationer (HPR) fördelade på utbildningsnivå, kön och ålder. Uppdragsutbildning avräknas inte mot anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, men insamling av uppgifter om HST och HPR underlättar en jämförelse med ordinarie utbildning. Dessutom insamlas uppgifter om intäkter. Uppgifterna om HST och HPR avser bara den del av uppdragsutbildningen som är poänggivande, medan uppgifterna om intäkter avser såväl poänggivande som icke poänggivande uppdragsutbildning. Uppgifterna har samlats in sedan 2002 och det finns alltså viss kunskap om utvecklingen av uppdragsutbildning. Nedan redovisas uppgifter om HST men inte om HPR.

Uppdragsutbildningens omfattning i helårsstudenter

Omfattningen av den poänggivande uppdragsutbildningen har varit ganska konstant sedan 2002. Den var cirka 6 000 HST 2002 – 2007, och därefter har omfattningen varit cirka 7 000 HST per år. Ökningen kan delvis förklaras av att uppdrag från Försvarsmakten utförts inom högskolesektorn sedan Försvarshögskolan bildades den 1 januari 2008.

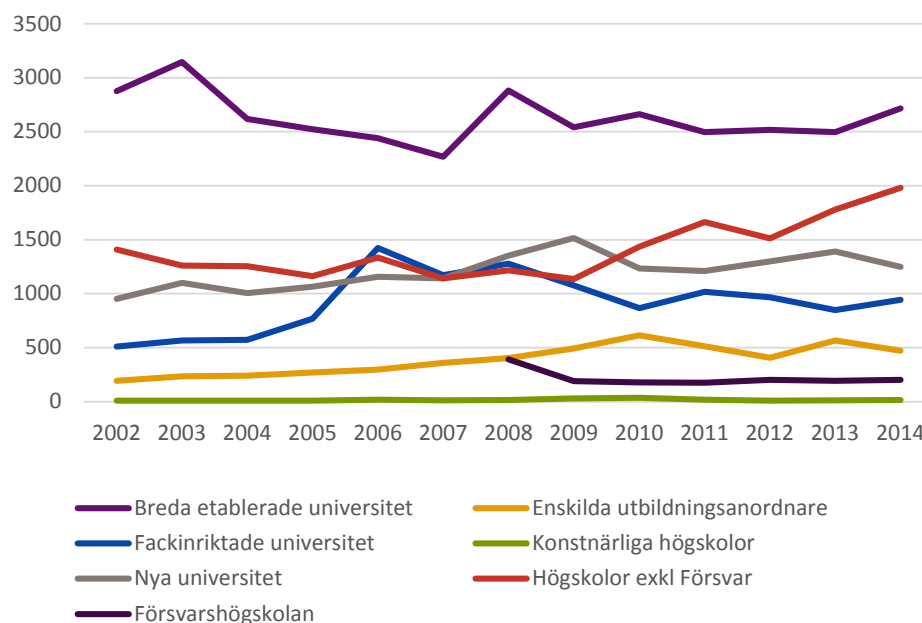
Figur 1. Antalet HST i poänggivande uppdragsutbildning, totalt

I figur 2 visas antalet HST för olika grupper av lärosäten. Den grupp som har mest poänggivande uppdragsutbildning är äldre universitet som har många slags utbildningar. Skillnaden mot andra grupper av lärosäten är dock mindre än förväntat, givet dessa universitets andel av den ordinarie grundutbildningen. En annan grupp är nya universitet, det vill säga Karlstads universitet, Mittuniversitetet, Linnéuniversitetet och Örebro universitet. En tredje grupp universitet är fackinriktade (Chalmers tekniska högskola, Handelshögskolan i Stockholm, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet och Sveriges lantbruksuniversitet).

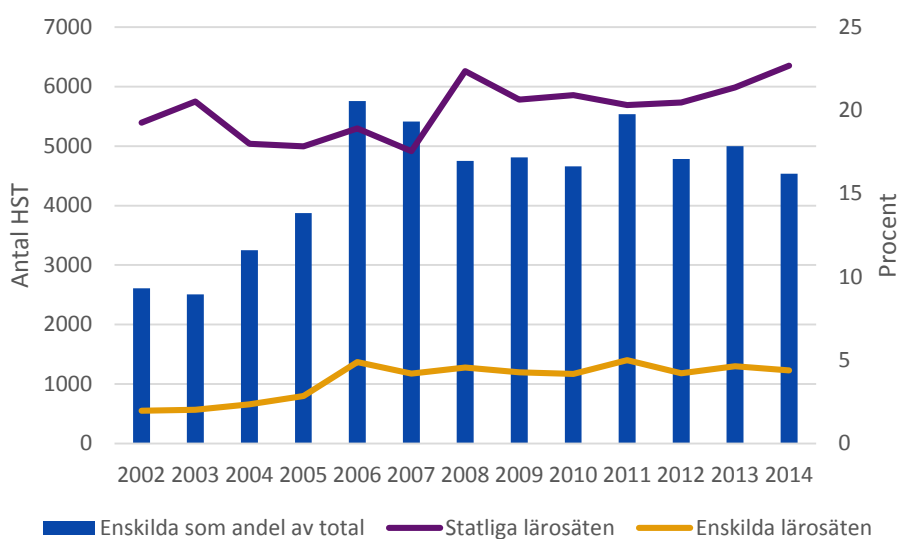
Övriga grupper av lärosäten är högskolor (med Försvarshögskolan redovisad separat), konstnärliga högskolor och enskilda utbildningsanordnare. Eftersom redovisningen tar fasta på typen av lärosäte, snarare än på huvudmannaskap, redovisas Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping bland fackinriktade universitet respektive bland högskolor.

Figur 2. Antalet HST i poänggivande uppdragsutbildning, per lärosätesgrupp

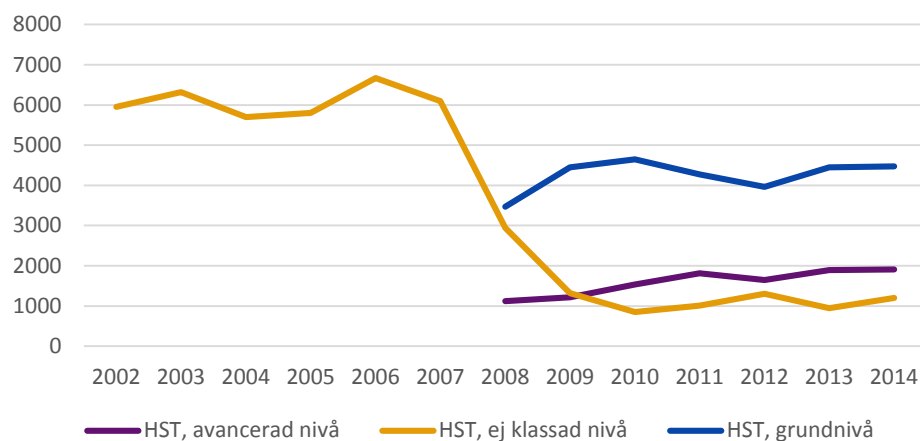
Omfattningen av uppdragsutbildningen, mätt som helårsstudenter, är betydligt större vid de statliga än vid de enskilda lärosätena, som framgår av figur 3. Observera att Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping ingår i gruppen enskilda lärosäten i figur 3.

Figur 3. Antal HST vid statliga respektive enskilda lärosäten samt enskilda som andel av totala antalet HST

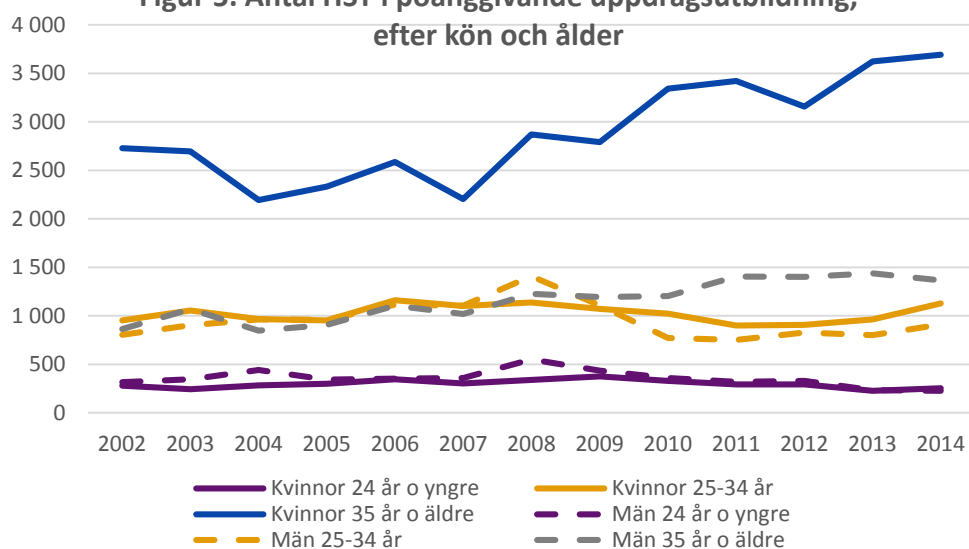
Omfattningen av den poänggivande uppdragsutbildningen, uttryckt i HST, är större på grundnivå än på avancerad nivå. Det finns också fortfarande uppdragsutbildning som inte är nivåplacerad enligt 2007 års examensordning.

Figur 4. Antal HST i poänggivande uppdragsutbildning, efter nivå

Antalet kvinnor i uppdragsutbildning är större än antalet män genom att gruppen kvinnor äldre än 35 år är betydligt större än motsvarande grupp män. Skillnaden har också ökat jämfört med början av 2000-talet.

Figur 5. Antal HST i poänggivande uppdragsutbildning, efter kön och ålder

Beskrivning av uppdragsutbildning 2014

Av de samtal som UKÄ fört med företrädare för lärosäten i samband med detta uppdrag har det framgått att förutsättningarna för att få en mer utförlig bild än den som den insamlade statistiken ger är dåliga för den icke poänggivande uppdragsutbildningen. Inte heller den poänggivande uppdragsutbildningen är dock lätt att kartlägga, delvis på grund av att uppdragsverksamheten är organiserad på olika sätt på olika lärosäten, och att kunskapen därmed kan vara spridd inom lärosätena.

Poänggivande uppdragsutbildning, till skillnad från icke poänggivande, rapporteras dock i allmänhet in i Ladok.

Poänggivande uppdragsutbildning

Även om poänggivande uppdragsutbildning rapporteras in i Ladok läggs uppgifterna inte in i universitets- och högskoleregistret, och registret kan därför inte användas som källa till kunskap om uppdragsutbildning. Anledningen till att SCB inte lägger in uppgifterna i universitets- och högskoleregistret diskuteras på annat håll i denna rapport. Som en del av den enkät som skickats ut har UKÄ därför i stället bitt lärosätena om att få ta del av deras rapportering till Ladok. För att UKÄ skulle få de senaste uppgifter som fanns för ett helt kalenderår vid tiden för enkäten ombads lärosätena att redovisa uppgifter för år 2014. Av redovisningen skulle, om möjligt, utbildningarnas namn, nivå, omfattning i högskolepoäng, ämnesgrupp, antal deltagare och om det gällt en kurs eller ett helt program framgå, liksom om motsvarande utbildning även ingick i det reguljära utbildningsutbudet. Dessa uppgifter skulle komplettera de uppgifter som UKÄ samlar in via mallar, enligt ovan.

Det framgår av svaren på enkäten att inrapporteringen av uppdragsutbildning i Ladok inte är lika fullständig, eller likformig mellan lärosätena, som inrapporteringen av ordinarie utbildning. Det är därför svårt att återge exakta uppgifter. Av svaren kan dock några slutsatser dras.

- De redovisningar av inrapporteringar till Ladok som skickats in omfattar totalt 1 770 olika poänggivande uppdragsutbildningar. Med utbildning menas en kurs eller motsvarande med en egen kurskod. I de fall lärosätet inte angett kurskod har namnen på kurserna använts för att urskilja unika kurser. Uttryckt i antal utbildningar är Göteborgs universitet och Linnéuniversitetet störst med 140–150 utbildningar under 2014. Näst störst är Lunds universitet, Uppsala universitet, Karolinska institutet och Stockholms universitet med 105–115 utbildningar. Övriga lärosäten varierar mellan 5 och 82 utbildningar.
- Uppdragsutbildningarna kan ibland ingå i, eller till och med utgöra, **utbildningsprogram**. Av de uppgifter som lämnats tycks speciallärarutbildningar och specialistsjuksköterskeutbildningar vara de vanligaste programmen, följt av militär utbildning.
- Vid inrapportering i Ladok har lärosäten en lista över **ämnesgrupper** att välja mellan. Listan bygger på Svensk utbildningsnomenklatur (SUN). Av svaren på enkäten framgår att uppdragsutbildningarna har klassats i knappt 130 ämnesgrupper, men några av dem dominerar starkt. Utbildningar som berör skolan är i särklass störst, och utgör nästan 30 procent av utbildningarna. Omvårdnadsutbildningar och teknikutbildningar utgör cirka 10 procent var, liksom företagsekonomi/ledarskap/organisationsutveckling. Medicinutbildningar, tillsammans med utbildningar i odontologi och om läkemedel, utgör cirka 8 procent av utbildningarna. Utbildningar i psykologi, socialt arbete och psykoterapi är en något mindre grupp, med cirka 7 procent. Militära utbildningar och utbildningar på juridikområdet, slutligen, omfattar cirka 3 procent av utbildningarna var.
- Kurser som har **omfattningen** 7,5 högskolepoäng är absolut vanligast och utgör drygt 40 procent av de kurser där det finns uppgift om omfattning. Kurser som är 15 eller 30 högskolepoäng utgör cirka 15 procent var, liksom kurser som är mindre än 7,5 högskolepoäng. Bara två procent av kurserna har en omfattning som är 60 eller fler högskolepoäng.

- Av de utbildningar där det finns uppgift om **nivå** är 60 procent på grundnivå. En procent av utbildningarna är på annat än högskolenivå.
- Utbildningarna ges i allmänhet på kvartstid, halvtid eller heltid, det vill säga med 25, 50 eller 100 procents **kurstakt**. De tre kurstakterna är ungefär lika vanliga.

Icke poänggivande uppdragsutbildning

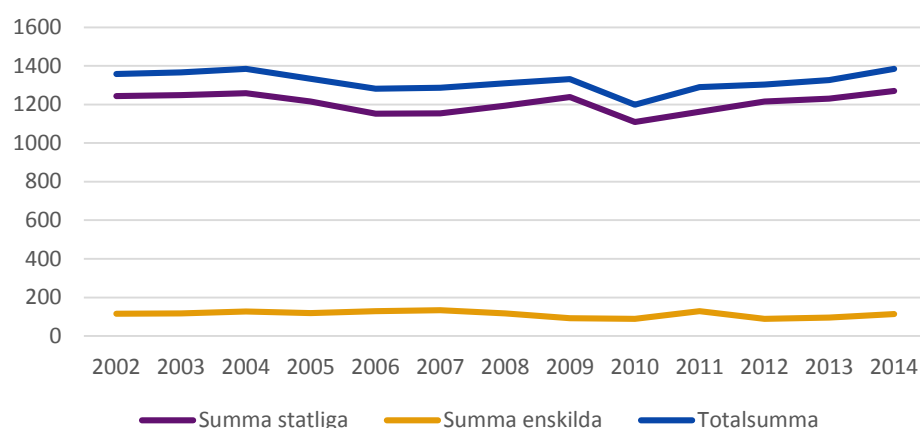
I den enkät som UKÄ skickat till lärosätena har de ombetts att lämna en sammanställning över den icke poänggivande uppdragsutbildningen, eller, om det inte är möjligt, att försöka uppskatta utbildningarnas typ, omfattning, nivå, form och antal deltagare.

Resultatet visar att omfattningen och typen av icke poänggivande uppdragsutbildning varierar mycket mellan lärosäten. Utbildningen omfattar kurser, men också i stor utsträckning workshoppar och enstaka föreläsningar, samt i mindre utsträckning uppdrag av typen att utforma studiematerial. Uppdrag som handlar om handledning eller ledarskap är ganska vanligt förekommande. En del av utbildningen är inte högskoleutbildning, till exempel YH-utbildning eller Korta vägen. Inslaget av uppdrag åt företag är större än för den poänggivande uppdragsutbildningen, men många uppdrag utförs inom skolans område eller inom vården. Det förekommer också hel programutbildning i form av polisutbildning.

Intäkter av uppdragsutbildning

De totala intäkterna av uppdragsutbildning uppgick till knappt 1,4 miljarder kronor 2014. I fasta priser har dessa intäkter varit relativt konstanta under perioden 2002 till 2014, med en minskning 2010. Figur 6 visar också intäkterna uppdelade på statliga och enskilda lärosäten. Intäkterna av uppdragsutbildning är, som väntat, betydligt större vid de statliga lärosätena.

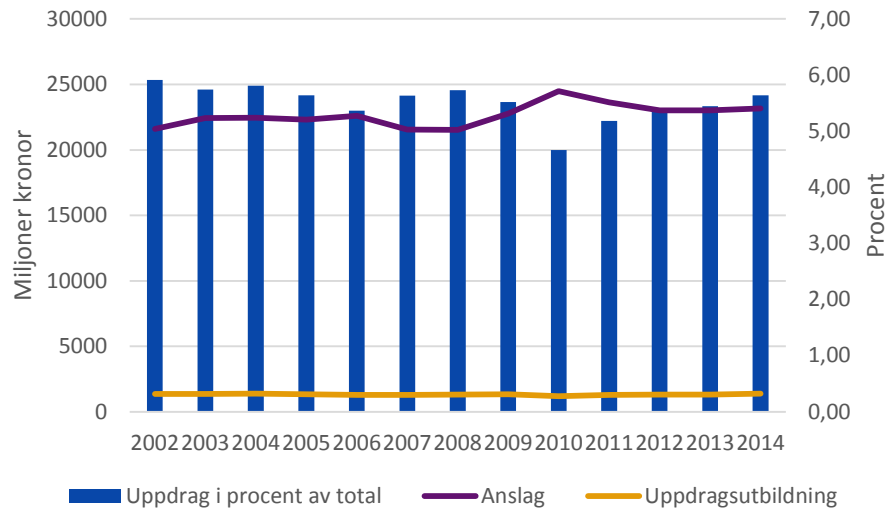
Figur 6. Intäkter av uppdragsutbildning, mnkr i fasta priser

Figur 7 visar intäkter av uppdragsutbildning och anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Som staplar visas också intäkterna av uppdragsutbildning som andel av de totala intäkterna, det vill säga av summan av uppdragsintäkter och anslag. Lärosätenas intäkter av uppdragsutbildning har varierat mellan 4,7 och 5,9 procent av utbildningsanslaget under perioden 2002 till 2014.

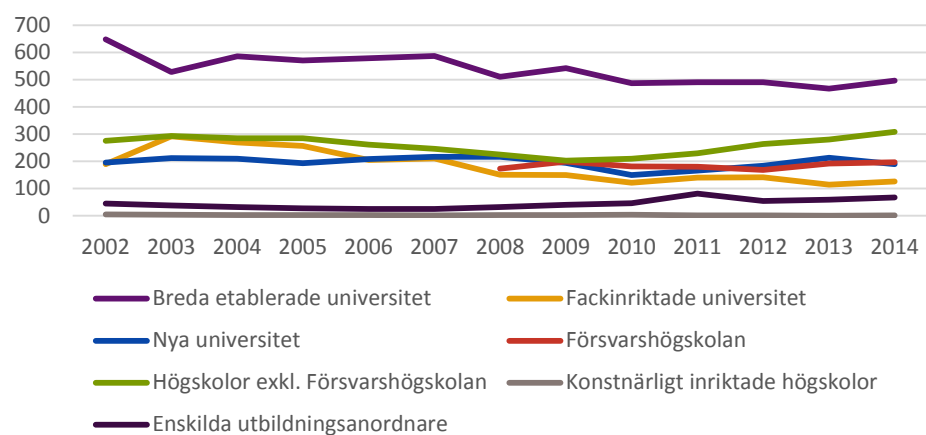

Figur 7. Intäkter av uppdragsutbildning jämfört med anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, mnkr i fasta priser

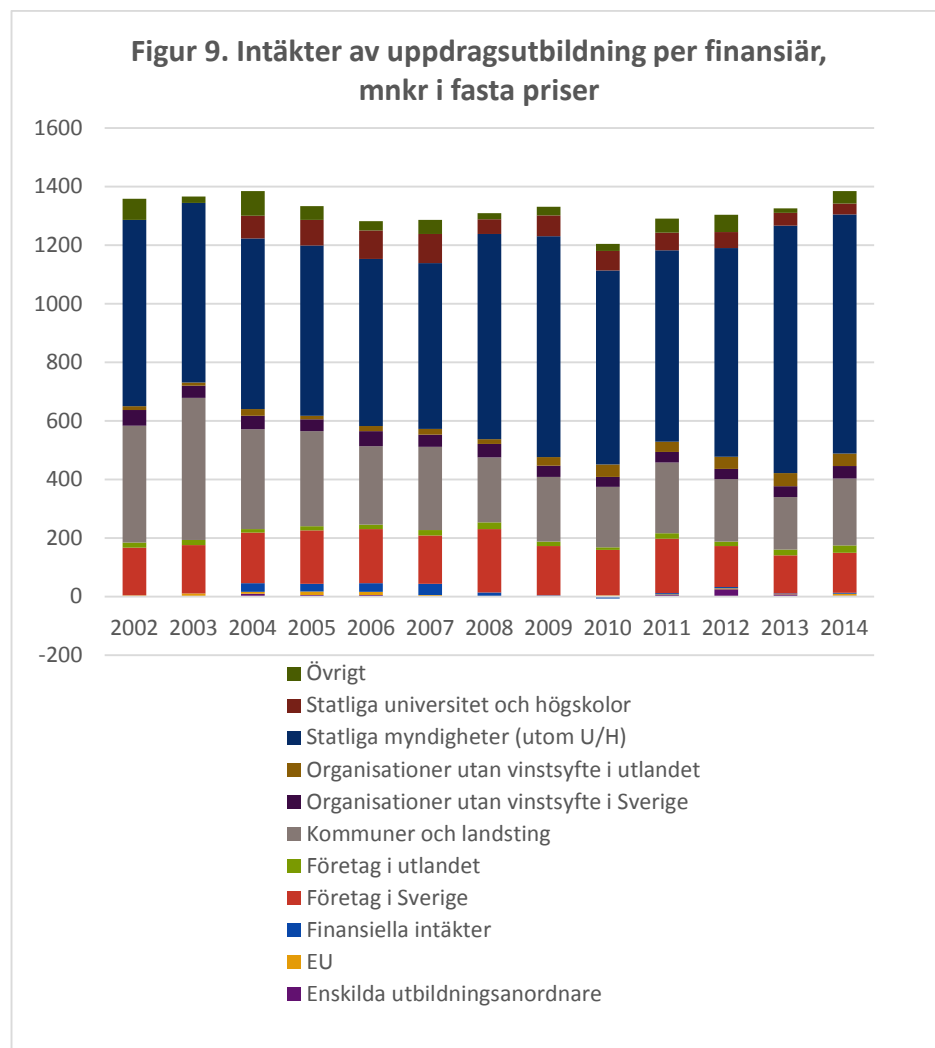
Intäkterna av uppdragsutbildning är störst för gruppen breda, etablerade universitet. Skillnaden mot högskolorna, som är näst störst räknat i intäkter av uppdragsutbildning, har minskat sedan 2010. År 2008 tillkom intäkterna för den nybildade Försvarshögskolan (+173 tkr), men samtidigt minskade intäkterna för Umeå universitet (-110 tkr) och några andra lärosäten, vilket gjorde att förändringen av de totala intäkterna blev relativt liten. Observera att Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping inte ingår bland de enskilda utbildningsanordnarna i figur 8.

Figur 8. Intäkter av uppdragsutbildning, mnkr i fastapriser

Lärosätena redovisar intäkter av uppdragsutbildning uppdelat på kategorier av uppdragsgivare. I figur 9 redovisas intäkterna uppdelade på statliga myndigheter, kommuner och landsting, företag i Sverige respektive i utlandet, organisationer utan vinstsyfte i Sverige respektive i utlandet, statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare, EU, finansiella intäkter samt övrigt. Cirka hälften av alla

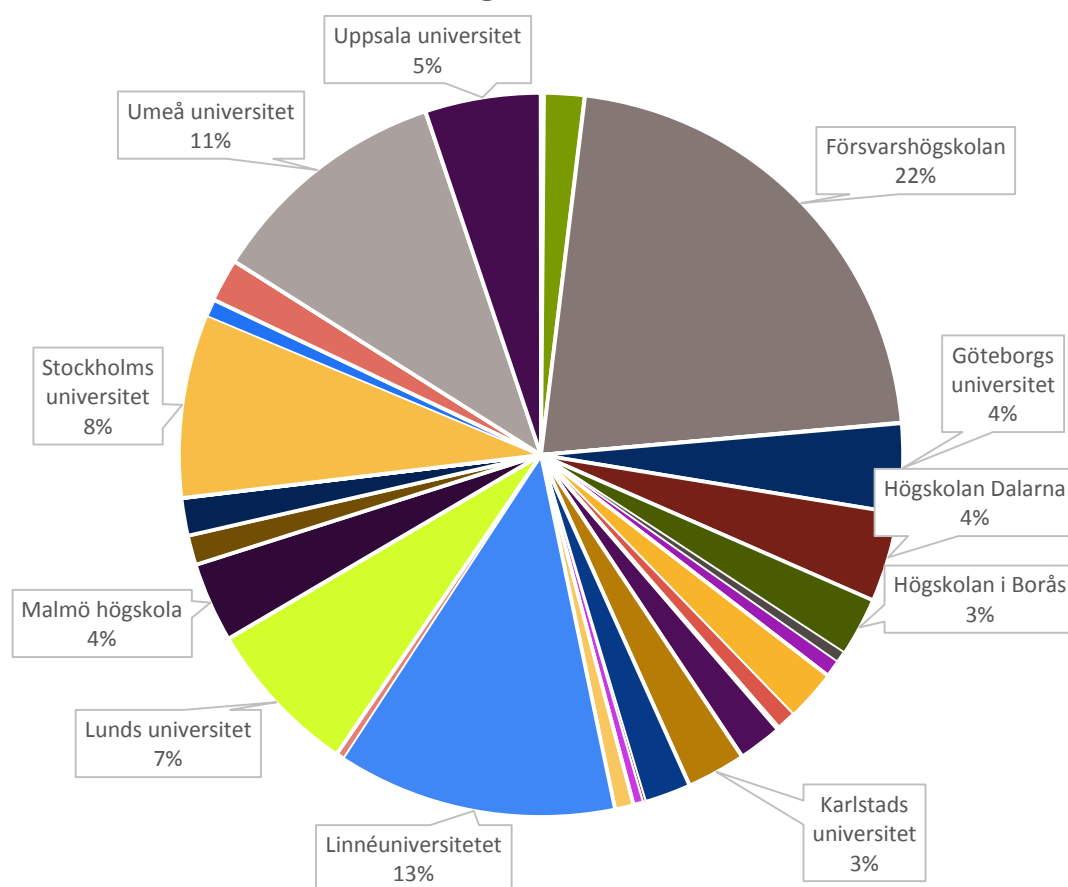
intäkter från uppdragsutbildning kom från statliga myndigheter under perioden 2002–2014. Dessa medel ökade mest under perioden, medan intäkter från kommuner och landsting stod för den största minskningen.

I den enkät som UKÄ skickat ut har lärosätena blivit ombedda att ange sina huvudsakliga uppdragsgivare. Den statliga myndighet som lärosätena framför allt nämner som uppdragsgivare är Skolverket. Andra myndigheter som flera lärosäten nämner är Socialstyrelsen och Arbetsförmedlingen. För framför allt Försvarshögskolan är Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap stora uppdragsgivare. Något eller några lärosäten nämner också Rikspolisstyrelsen (numera Polismyndigheten), Statens skolinspektion, Riksrevisionen, Försäkringskassan, Statens institutionsstyrelse, Trafikverket, Energimyndigheten, Sida, Skatteverket, CSN och Naturvårdsverket. Av enkätsvaren framgår att det framför allt är kommuner och landsting i regionen som varit uppdragsgivare. Företag köper uppdragsutbildning av framför allt de lärosäten som ger teknisk utbildning.

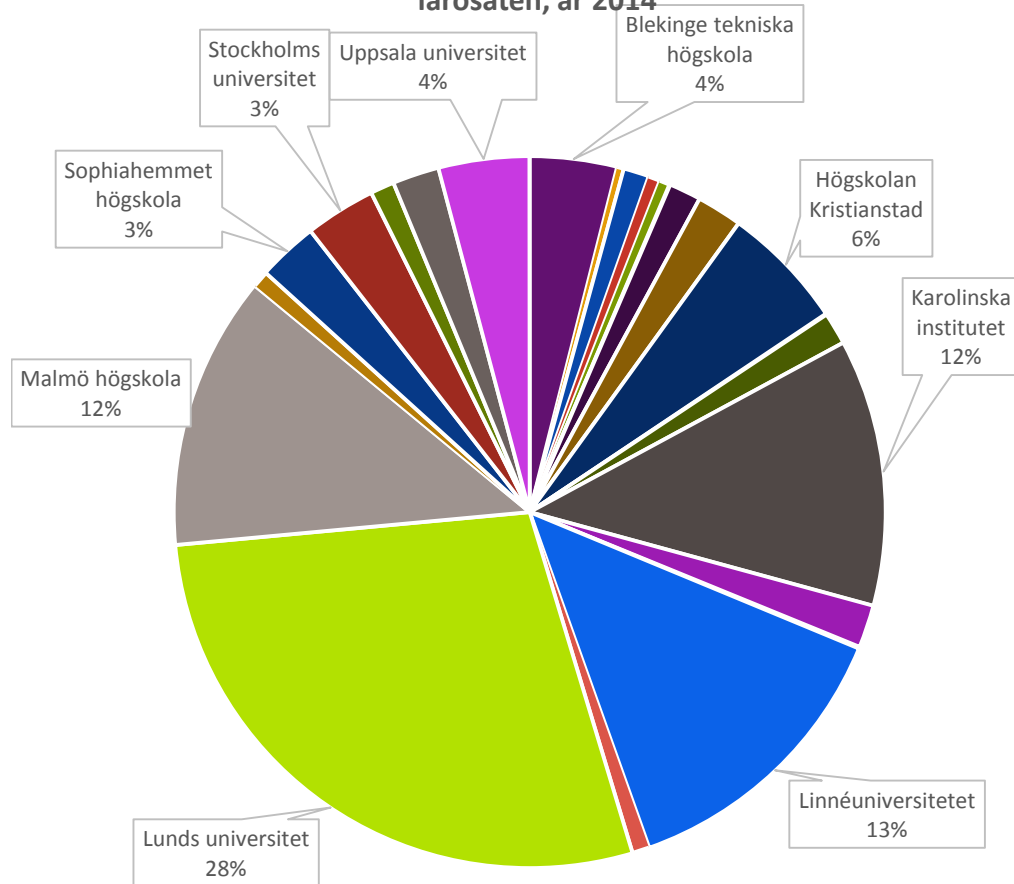
Uppdragsutbildning från statliga myndigheter fördelar sig ojämnt mellan lärosäten, som framgår av figur 10. Försvarshögskolan, som får drygt en femtedel av de medel som statliga myndigheter betalar för uppdragsutbildning, får i särklass mest. Försvarshögskolan, Linnéuniversitetet, Umeå universitet, Stockholms universitet och Lunds universitet får tillsammans drygt 60 procent av de statliga medlen för uppdragsutbildning. Uppdragsutbildningen vid Linnéuniversitetet och Umeå universitet har stor omfattning på grund av uppdrag att ge polisutbildning.

Figur 10. Uppdragsintäkter från statliga myndigheter, år 2014, fördelning mellan lärosäten

Intäkter för uppdragsutbildning från utlandet är också koncentrerade till ett fåtal lärosäten. De fyra lärosäten (Lunds universitet, Linnéuniversitetet, Karolinska institutet och Malmö högskola) som får mest får tillsammans två tredjedelar av alla intäkter från utlandet. Lunds universitet nämner uppdragsgivare i Förenade Arabemiraten, Kazakstan och Indonesien, och Malmö högskola nämner hälsovårdsministerierna i Kuwait och Saudiarabien. Linnéuniversitetet och Karolinska institutet har inte lämnat närmare uppgifter om vilka de utländska uppdragsgivarna är.

Figur 11. Uppdragsintäkter från utlandet, fördelning mellan lärosäten, år 2014

Uppdragsutbildningens organisation

Allmänt om hur verksamheten organiseras

UKÄ har bitt lärosätena att kortfattat beskriva hur respektive lärosätes uppdragsutbildningsverksamhet är organiserad. UKÄ har även frågat om organisationen har förändrats över tiden, och i så fall, vilka de huvudsakliga skälen är till förändringen.

Lärosätenas svar ger en mångskiftande bild av hur uppdragsutbildningsverksamheten organiseras. Själva utbildningen bedrivs ofta direkt vid institutionerna (motsvarande). Men i övrigt kan man, starkt förenklat, skönja tre grupper av lärosäten. En mindre grupp statliga lärosäten använder sig av särskilda aktiebolag knutna till lärosätets holdingbolag för bland annat samordning, administrativt stöd och marknadsföring av uppdragsutbildningarna. Det gäller bland andra Karlstads universitet och Högskolan Kristianstad. Även några enskilda utbildningsanordnare använder särskilda bolag för sin uppdragsutbildning, till exempel Chalmers tekniska högskola.

Vid en större grupp av lärosäten tycks ansvar och arbetsuppgifter vara mer eller mindre delat mellan den centrala förvaltningen och institutionsnivå och/eller fakultetsnivå. I regel finns en central enhet vid förvaltningen med tydligt samordnande, stödjande och utvecklande uppgifter inom uppdragsutbildningen. Den närmare fördelningen av arbetsuppgifter och ansvar kan dock variera mellan lärosätena.

Vid en minst lika stor grupp av lärosäten verkar ansvaret och arbetet i huvudsak ligga på institutionsnivå eller fakultetsnivå. Verksamheten präglas alltså av en högre grad av decentralisering. Vid flera av dessa lärosäten erbjuder den centrala förvaltningen ändå visst stöd till institutionerna, till exempel i form av avtalsgranskning eller genom att samordna nätverksträffar. Gränsdragningen är därför inte helt tydlig gentemot den grupp av lärosäten som nyss nämndes.

När det gäller utvecklingen över tiden är bilden något splittrad. Man kan dock se en tendens till ökad decentralisering inom lärosätena av uppdragsutbildningsverksamheten. Ansvar och arbetsuppgifter har i flera fall flyttats från centrala enheter inom lärosäten till institutionsnivå eller fakultetsnivå. I några fall har också centrala enheter med uttalat ansvar för uppdragsutbildning lagts ned när ansvaret flyttats till institutions- eller fakultetsnivå. Man kan också notera att några lärosäten som tidigare använt sig av särskilda uppdragsbolag flyttat över arbetsuppgifterna från bolaget till lärosätet självt (dvs. in i myndigheten). Det gäller Lunds universitet och Karolinska institutet. Några lärosäten använder sig dock fortfarande av sådana bolag. Lärosätenas enkätsvar visar att de lokala varianterna är många. I det följande redovisas ett antal exempel på organisationslösningar vid några statliga universitet och högskolor samt vid några enskilda utbildningsanordnare. Redovisningen bygger på lärosätenas svar och har förkortats av redaktionella skäl.

Särskilda bolag

Vid *Karlstads universitet* genomförs uppdragsutbildningarna av institutionerna. Samordningen av de olika uppdragsutbildningarna utförs däremot av Karlstads

universitets uppdrags AB (Uppdrags AB), ett helägt dotterbolag till Karlstads universitets Holding AB. Uppdragsbolaget förmedlar, säljer, marknadsför och administrerar uppdrag och all uppdragsutbildning vid universitetet. Enligt universitetet har en utvärdering gett ett tydligt svar på att nuvarande organisation är den mest fördelaktiga för lärosätet.

Vid *Högskolan Kristianstad* är uppdragsutbildningen organiserad i ett helägt dotterbolag till Högskolan Kristianstad Holding AB. Det finns för närvarande inga planer på att förändra organisationen.

Vid *Örebro universitet* administreras uppdragsutbildning som följer det ordinarie utbildningsutbudet av universitetet. Skräddarsydda utbildningar administreras däremot inom Örebro universitet Uppdrag AB. Organisationsmodellen tillkom 2013.

Uppdragsutbildningen vid *Luleå tekniska universitet* bedrivs inom ordinarie verksamhet på institutionerna. Under 2015 har avtal med LTU Business upprättats med målsättning att öka universitetets utbud av uppdragsutbildning. LTU Business ska medverka och stödja universitetets uppdragsutbildningsverksamhet i marknadsföring och förmedling samt medverka i behovsanalys och kartläggning av behov.

Göteborgs universitet har ingen samlad central funktion för uppdragsutbildning. Verksamheten hanteras på institutionsnivå och i enstaka fall på fakultetsnivå. Handelshögskolan vid universitetet använder sig dock av GU School of Executive Education, ett helägt dotterbolag till universitetets holdingbolag, för bland annat ett Executive MBA-program med nordiskt-asiatiskt fokus.

Uppdragsutbildningen vid stiftelsehögskolan *Chalmers tekniska högskola* är sedan 2010 organiserad i ett helägt dotterbolag, Chalmers Professional Education AB. Detta bolag ingår kundavtal och bär affärsrisken i de uppdragsutbildningar som ges vid Chalmers. Innan 2010 var uppdragsutbildningen vid Chalmers decentraliserad och organiserades på olika sätt inom olika områden. Samordningen i en gemensam organisation syftade till att samla resurser, kompetens och erfarenhet i en organisation med målet att kunna expandera uppdragsutbildningen inom flera av högskolans kunskapsområden.

Centrala enheter inom lärosätets förvaltning

Vid flera universitet och högskolor finns enheter inom den centrala förvaltningen som särskilt arbetar med uppdragsutbildningsfrågor. Enheterna kan ha samordnande, stödjande och utvecklande uppgifter. Samtidigt kan institutionerna ändå ha kvar visst ansvar och arbetsuppgifter inom området. I det följande ges exempel på enkätsvar.

Uppsala universitet har en central avdelning för uppdragsutbildning men uppdragsutbildning bedrivs även direkt från institutioner och genom andra avdelningar. Avdelningen för uppdragsutbildning bildades 1984. Sedan 2002 har uppdragsutbildningar varit en allt större del av avdelningens verksamhet. I dagsläget samordnas ungefär hälften av universitetets uppdragsutbildningar genom avdelningen. Särskilda uppdragsutbildningar bedrivs även vid avdelningen för rektorsutbildning och vid fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering.

Vid *Lunds universitet* hanteras uppdragsutbildningen av Lund University Commissioned Education (LUCE). LUCE är en avdelning på sektionen Externa Relationer, som i sin tur är en del av universitetsförvaltningen. LUCE har bland annat som uppdrag att utveckla, stödja och marknadsföra uppdragsutbildning vid universitetet. LUCE ger också viss administrativ basservice till

uppdragsutbildningar. Till och med 2008 bedrevs en stor del av uppdragsutbildningarna i ett av Lunds universitet helägt bolag vid namn Lund University Education AB (LUEAB), men sedan 2009 är verksamheten helt integrerad i myndigheten. Det huvudsakliga skälen till organisationsförändringen var att Riksrevisionen funnit att universitetet inte hade full överblick över uppdragsutbildningsverksamheten. Cirka 93-94 procent av universitetets uppdragsutbildningar sker numera via LUCE. Avdelningen är till största delen självfinansierad förutom ett mindre basanslag. År 2014 var omsättningen totalt 89 miljoner kronor och samma år hade LUCE cirka 15 heltidsanställda.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) beslutade 2009 att universitetet skulle ha ett särskilt sekretariat för uppdragsutbildning. För att stärka det systematiska arbetet med samverkan har SLU bland annat inrättat anställningar som vicerektor för samverkan, samverkanslektorer samt det angivna sekretariatet för uppdragsutbildning. Sekretariatet stödjer utvecklingen av uppdragsutbildning genom riktlinjer, informationsspridning och nätverk, rådgivning, årlig uppföljning och omvärldsbevakning. SLU ligger under näringsdepartementet och har vissa undantag från avgiftsförordningen för att bland annat kunna svara mot specifik kompetensutveckling inom universitetets sektorer.

Vid *Karolinska institutet (KI)* har enheten för uppdragsutbildning ett samordnande ansvar för hela verksamheten, medan styrgruppen för uppdragsutbildning har ett långsiktigt strategiskt ansvar för verksamheten och institutionerna ansvarar för innehåll, genomförande och kvalitetssäkring av utbildningen. Enheten för uppdragsutbildning har ett övergripande ansvar när det gäller att ta fram och förvalta interna regelverk, hantera och teckna avtal, ekonomisk uppföljning, kontroll och återrapportering samt samordning av anbudsförfarande vid upphandlingar. Enheten ger också institutionerna stöd med marknadsförings- och säljarbete, kostnadsberäkningar, kursinformation, kursanmälningar, deltagarhantering och fakturering. Avtal om uppdragsutbildning tecknas av chefen för enheten för uppdragsutbildning för att säkerställa förordningens krav på uppdragsutbildning. Det finns idag inga planer på att ändra organisationen. Verksamheten var perioden 2001–2009 organiserad som ett bolag under KI Holding AB. År 2009 flyttades verksamheten in i myndigheten som en del av universitetsförvaltningen. Den främsta orsaken var att upphandlingsreglerna skärptes kring myndigheters möjlighet att köpa tjänster av egna bolag utan att det föregicks av en offentlig upphandling. Det fanns också ett internt behov av att tydliggöra uppdragsutbildningens roll på KI.

Högskolan i Borås är sedan 2014 indelad i tre akademier samt en enhet för verksamhetsstöd, innefattande i stort sett all administration samt biblioteket. Huvuddelen av högskolans arbete med uppdragsutbildning sker vid akademierna. Inom enheten Verksamhetsstöd finns samverkanshandläggare (för både externa kontakter och förfrågningar samt internt stöd), ekonomer, handläggare och administratörer samt en avtalsjurist, vilka även arbetar med uppdragsutbildning.

Högskolan i Skövde består sedan 2015 av fem institutioner samt en högskoleförvaltning med sju avdelningar. Samordning av högskolans centrala arbete med uppdragsutbildning sker vid avdelningen för samverkan och kommunikation. Avdelningen svarar bland annat för framtagning av budget samt offert- och avtalskrivning och avdelningen erbjuder institutionerna stöd för bland annat omvärldsbevakning, vägledning, marknadsföring och uppföljning. Chefen för avdelningen för samverkan och kommunikation ansvarar för beredning av strategiska frågor på högskolegemensam nivå avseende uppdragsutbildning. Uppdragsutbildningen ges vid institutionerna. Prefekten har därför ett övergripande ansvar för institutionens uppdragsutbildning. Varje institution har också en

samordnare för uppdragsutbildning. En särskild översyn av högskolans förvaltning pågår och beräknas vara klar i mars 2016.

Vid *Ersta Sköndal Högskola*, som är en enskild utbildningsanordnare, finns en uppdragsutbildningsenhet. Enheten består av enhetschef, handläggare och administratör samt fyra studierektorer. Exempel på arbetsuppgifter är marknadsföring, besvarande av anbudsfrågor, förhandlingar och avtalstecknande, budget och studieadministrativt arbete. Organisationen har vuxit över tid på grund av ökat antal uppdrag.

Exempel på mer decentraliserad hantering

Vid en minst lika stor grupp universitet och högskolor har uppdragsutbildningsverksamheten en mer decentraliserad karaktär. Uppdragsutbildningen hanteras i huvudsak på institutions- eller fakultetsnivå (motsvarande). Några exempel är Blekinge tekniska högskola, Högskolan i Gävle och Högskolan Väst. Även vid Röda Korsets Högskola (en enskild utbildningsanordnare) är arbetet med uppdragsutbildningarna organiserat enligt samma principer som gäller för ordinarie utbildning. Gruppen innehåller även flera konstnärliga högskolor. Ibland kan den centrala förvaltningen vid dessa lärosäten ge visst administrativt stöd, samordna nätverk eller fungera som ingång för potentiella uppdragsgivare som inte redan har utarbetade kontaktytor vid lärosätet. Skillnaderna mot den ovan redovisade gruppen är därför inte alltid så tydlig. I det följande redovisas exempel från enkätsvaren.

Stockholms universitet har nyligen genomfört en organisatorisk förändring som rör uppdragsutbildningsverksamheten. Verksamheten för samordning av uppdrag riktade mot skolverksamhet flyttades från avdelningen för externa kontakter till områdeskansliet för humanvetenskaper. Övriga uppdragsutbildningar inom universitetet hanteras via direktkontakt med institution, forskningsgrupp eller enskild lärare. I några fall är även samverkansavdelningen (vid universitetsförvaltningen) inblandad i hanteringen av icke skolrelaterade utbildningsuppdrag.

Uppdragsutbildning vid *Linköpings universitet* planeras och organiseras primärt på institutionsnivå och i förekommande fall vid associerade centrumbildningar. I den mån långa utbildningar (mer än 40 studieveckor) eller hela utbildningsprogram aktualiseras som uppdragsutbildning måste även fakultetsnivån involveras. Vidare erbjuder LiU Skolsamverkan stöd och kompetens vad gäller kursutveckling, administration och marknadsföring i samband med vidare- och uppdragsutbildning särskilt riktad mot personal inom skolområdet. Universitetet uppmuntrar också enskilda lärare att genom bisyssla bedriva uppdragsutbildning. Denna verksamhet sker såväl privat, genom anställdas egna företag, som centralt koordinerat inom ramen för universitetets holdingbolag och dess konsultbolag Spetsa AB. Universitetet saknar idag en gemensam strategi och ambitionsnivå för uppdragsutbildning men nuvarande utbud inom fort- och vidareutbildning ska inventeras som ett underlag för en framtida ny strategi.

Vid *Umeå universitet* är uppdragsutbildningen decentraliserad till universitetets institutioner och bedrivs således inom myndigheten. Ett undantag är polisutbildningen som är organiserad som en egen enhet inom samhällsvetenskaplig fakultet, med studierektor, lärare samt administrativ personal. År 2013 genomfördes en utredning av frågan om uppdragsutbildningen skulle vara fortsatt decentraliserad eller centraliseras och om uppdragsutbildningen skulle bedrivas inom myndigheten eller bolagiseras. Det beslutades att uppdragsutbildning även fortsättningsvis skulle vara decentraliserad och bedrivs inom myndigheten via enheten Externa Relationer (ER). Institutioner och enheter kan via ER erhålla stöd och vägledning såsom exempelvis mallar och checklistor för planering, genomförande, kostnadsberäkningar med mera.

Vid *Mittuniversitetet* har primärt varje avdelning på universitetet ett eget ansvar för att bedriva verksamheten kring uppdragsutbildningar. Tidigare har projekt kring arbetssätt för uppdragsutbildningar bedrivits i olika omgångar men administration och organisation ligger på respektive avdelning. Det regionala utvecklingsnätverket (RUN) ansvarar dock för kompetensutveckling av personer verksamma inom skolan.

Kungl. tekniska högskolan (KTH) har haft en avdelning med ett övergripande ansvar för utveckling och genomförande av uppdragsutbildning vid lärosätet. Avdelningen skötte kontakten med företag och organisationer, undersökte och analyserade kundbehov och utvecklade i samråd med berörd skola inom KTH utbildningsförslag som sedan offererades. Avdelningen ansvarade även för all administration och service i samband med levererade utbildningar. Men sedan den 1 januari 2016 är avdelningen avvecklad och ansvaret för uppdragsutbildningar ligger numera helt hos KTH:s skolor inom deras respektive ämnesområden. Centralt finns en samordnande funktion (en tjänst) inom universitetsförvaltningen.

Vid *Högskolan Dalarna* sker för närvarande en förändring av organisationen för uppdragsutbildning. Högskolans centrala enhet för samverkan, Dalacampus, är under avveckling. Istället kommer organisationen att utvecklas inom högskolans tre akademier. Den nya och mer decentraliserade organisationen koordineras emellertid på central nivå av en chef för samverkan. Skälen till de organisatoriska förändringarna är att högskolan i linje med sin nya vision vill vidareutveckla samverkansaktiviteter mot "samskapande". Detta medför en ambition att i högre utsträckning än tidigare integrera uppdragsutbildning i kärnverksamheten. På så sätt ges möjligheter till positiva synergier mellan ordinarie utbildningar och uppdragsverksamheten.

Uppdragsutbildningsverksamheten vid *Högskolan i Halmstad* är decentraliserad till lärosätets fyra akademier. Vid varje akademi finns en lokal samverkanskoordinator. Tidigare fanns en centralt placerad uppdragsutbildningsfunktion som hanterade uppdragsutbildningsförfrågningar och avtal kring dessa. Den nya decentraliserade organiseringen av uppdragsutbildningshantering infördes under 2015 för att tydligare koppla uppdragsutbildningsverksamheten till akademiernas strategiska arbete med utbildningsutvecklingen i dess helhet.

Malmö högskola har över tid organiserat verksamheten på olika vis. Tidigare modeller har byggt på en central funktion som har drivit uppdragsutbildningar parallellt med fakulteternas verksamhet. Vid högskolan finns också Regionalt utvecklingscentrum (RUC) med ett uppdrag riktat mot skolans värld. Sedan 2014 driver fakulteterna själva sina uppdragsutbildningar, samtidigt som RUC fortsätter sin verksamhet. Organisation, inriktning och uppdragsgivare varierar mellan fakulteterna. Nu finns ett centralt stöd som till skillnad från tidigare centrala funktioner inte driver egna utbildningar men som fokuserar på att underlätta erfarenhetsutbyte, förmedla kontakter, söka uppdrag, bistå i kontraktsfrågor etc. Den nuvarande administrativa organisationen syftar till ett effektivare resursutnyttjande och en verksamhet som svarar mot fakulteternas behov.

På de fyra akademierna vid *Mälardalens högskola* finns en samverkanssamordnare som också är kontaktperson för uppdragsutbildning vid den egna akademien. Utöver dessa fyra samordnare finns vid sektionen för kommunikation och externa relationer en projektledare med uppdrag att hantera övergripande verksamhetsfrågor rörande uppdragsutbildning. Projektledaren är gruppens sammankallande, har ansvar för webbinformation, mallar och processbeskrivningar, samt utgör akademistöd i arbetet med offerter och avtal. Organisationen har i stort sett varit densamma de senaste fem åren.

Högskolan i Jönköping (en enskild utbildningsanordnare) har idag ingen samlad funktion som har till uppgift att driva uppdragsutbildning för lärosätet som helhet. Däremot bedrivs uppdragsutbildning på lärosätets fackhögskolor. Ansvariga för uppdragsutbildning på respektive fackhögskola träffas regelbundet för att utbyta erfarenheter och samverka.

Lärosätenas synpunkter

Kommentarer till lärosätets egen utveckling

Tillsammans med enkäten till lärosätena bifogade UKÄ en promemoria med viss statistik över utvecklingen av högskolesektorns uppdragsutbildning sedan 2002. Lärosätena gavs också möjlighet att ur deras synvinkel kommentera uppgifterna i promemorian.

De flesta universitet och högskolor hade inga särskilda synpunkter att redovisa. Några lärosäten lämnade dock följande kommentarer till utvecklingen av uppdragsutbildningen. Synpunkterna ger förklaringar till och kompletterar den statistik som UKÄ har redovisat i föregående kapitel.

Lunds universitet: Universitetet har inte upplevt någon minskning av uppdragsutbildningen sedan 2008. Omsättningen har ökat under 2014 och 2015. Av alla lärosäten är Lunds universitet det lärosäte som har störst inkomster från utlandet. Detta är resultatet av ett långsiktigt internationellt arbete och ett väl uppbyggt internationellt nätverk.

Göteborgs universitet: Handelshögskolan ser möjligheter för leverans av flera poänggivande utbildningar/flera deltagare i lärosätets Executive MBA-program. Majoriteten av MBA-deltagarna driver själva frågan om att gå en Executive MBA (inte deras arbetsgivare) och många vill betala som privatpersoner, vilket inte är möjligt enligt gällande lagstiftning. Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande framhåller att ökade uppdrag inom ordinarie utbildning har minskat möjligheterna att genomföra uppdragsutbildning – efterfrågan är större än institutionen kan genomföra. Det är också en svårighet att uppdrag från till exempel kommuner, Skolverket och departementen har mycket kort framförhållning.

Linköpings universitet: Idag bedriver universitetet väldigt lite uppdragsutbildning jämfört med andra svenska lärosäten. Ett skäl till detta är att Linköpings universitet är ett utpräglat campus- och programuniversitet vilket också lett till att distansutbildning inte varit en prioriterad utbildningsform. En följd av detta är att Linköpings universitet idag inte har en gemensam stödverksamhet för uppdragsutbildning.

Karlstads universitet: Offentlig sektor står för nästan all omsättning och Skolverket är helt dominerande bland universitetets uppdragsgivare. Universitetets uppdragsbolag arbetar dock målmedvetet för att bredda utbudet mot fler uppdragsgivare och därmed minska det stora beroendet av uppdrag från Skolverket.

Örebro universitet: Universitetet har under ett antal år inte prioriterat uppdragsutbildningar då bedömningen är att detta skulle riskera att påverka kvaliteten inom utbildning och forskning negativt.

Karolinska institutet (KI): Man kan göra vissa reflektioner utifrån statistiken. Varför är omsättningen oförändrad under redovisad period? Varför är andelen internationella uppdrag för svenska lärosäten så liten när utbildningsmarknaden internationellt sett är stor? Varför kommer mer än hälften av omsättningen från en statlig finansiär? Om man förmodar att kunskapen om uppdragsutbildning och hur den organiseras och marknadsförs på lärosätena ökat under de år som promemorian avser så bör man fundera på varför inte omsättningen och marknaden ökar. Är system och förutsättningar de rätta för gynna tillväxt inom uppdragsverksamheten? Vilka begränsningar innebär uppdragsutbildningsförordningen, myndigheternas syn på

uppdragsutbildning tillsammans med lärosätenas egen inställning och förhållningssätt? När det gäller KI i förhållande till andra lärosäten är andelen uppdrag från statliga myndigheter betydligt lägre. KI har idag bara cirka 25 procent av sin omsättning från statliga myndigheter vilket jämfört med många andra lärosäten är en låg andel.

Försvarshögskolan: Av promemorian framgår visserligen att Försvarshögskolan i flera aspekter särskiljer sig jämfört med andra lärosäten, men detta är inte att betrakta som anmärkningsvärt om man tar i beaktande Försvarshögskolans utbildningsuppdrag och särskilda inriktning.

Högskolan i Borås: Uppdragsutbildning kan ibland vara beroende av eldsjälar som brinner för just uppdragsutbildning och mötet med redan yrkesverksamma. Den påverkas också av övriga förutsättningar som ges från statsmakterna; till exempel extra tilldelning av utbildningsplatser, offentliga upphandlingar av större omfattning, andra särskilda satsningar inom industri och EU-medel för kompetensutvecklingsinsatser samt konjunkurläge. Hur många och vad potentiella studenter söker ger också viss påverkan på vilka resurser högskolan kan ha tillgängligt för uppdragsutbildningar.

Högskolan Dalarna: Högskolorna har under de senaste åren kraftigt ökat andelen uppdragsutbildning i jämförelse med universiteten. Högskolan Dalarna avviker inte nämnvärt från mönstret. Inom vissa områden står högskolan starkt, till exempel beträffande intäkter från statliga myndigheter exklusive forskningsråd. Detta förklaras av att högskolan under lång tid har varit framgångsrik i upphandlingar med Skolverket.

Södertörns högskola: Uppdragsutbildningen har ökat markant vid Södertörns högskola de senaste tre åren. Under 2012–2015 har uppdragsutbildningsintäkterna ökat till cirka 15 miljoner kronor per år (exklusive polisutbildningen). Skolverket är den enskilt största uppdragsgivaren (cirka 10 miljoner kronor) men övrig uppdragsutbildning har också ökat markant. Offentliga uppdragsgivare (staten och kommuner) dominerar stort. Andelen kvinnor bland uppdragsutbildningsdeltagarna uppgick 2014 till 77 procent (jämfört med 70 procent inom ordinarie utbildning) vilket sannolikt återspeglar könsfördelningen i de yrkessektorer inom vilka högskolan erbjuder uppdragsutbildning. Antalet helårsstudieplatser inom uppdragsutbildningen har också ökat under de tre senaste åren och uppgick 2014 till 83 helårsstudenter (jämfört med 40 helårsstudenter 2013). Polisutbildningen är då inte medräknad (polisutbildningen omfattade 223 helårsstudenter 2015). All uppdragsutbildning som gavs under 2014 var på grundnivå och endast svenska organisationer och företag fanns bland uppdragsgivarna.

Konstfack: I likhet med övriga konstnärliga högskolor har Konstfack inte bedrivit uppdragsutbildning i någon större omfattning. Inom högskolans utbildningsområden innebär kravet på full kostnadstäckning att kostnaderna för utbildningarna blir höga, vilket begränsar möjligheterna för högskolan att bedriva och sälja uppdragsutbildningar.

Stockholms konstnärliga högskola: Visserligen avviker inte Dans- och cirkushögskolan från mönstret att konstnärliga högskolor har få uppdragsutbildningar. Stockholms dramatiska högskola och dess föregångare har dock bedrivit uppdragsutbildning i mindre men regelbunden form. Mellan åren 2005 och 2014 har cirka 80 olika uppdrag genomförts för uppdragsgivare inom konst, media, teater samt kultur och skola. Stockholms dramatiska högskola och dess föregångare har alltså avvikit från mönstret vad gäller konstnärliga högskolor med låg andel uppdragsutbildning.

Chalmers tekniska högskola: En stor del av högskolesektorns uppdragsutbildningar är uppdrag för andra myndigheter. Chalmers har en förhållandevis liten andel sådana utbildningar, cirka 15 procent, och huvuddelen av intäkterna kommer från företag i Sverige.

Röda Korsets högskola: De flesta uppdragsutbildningar vid Röda Korsets Högskola ligger på avancerad nivå. Högskolan ser en tydlig tendens att intäkterna från kommuner och landsting minskar. Högskolan blev tilldelad 30 reguljära utbildningsplatser för specialistsjuksköterskeutbildning från och med 2016. Även om högskolan har ramavtal med Stockholms läns landsting när det gäller dessa utbildningar har inte någon anbudsförfrågan gått ut från dem. Detta trots att behovet av specialistutbildade sjuksköterskor är mycket större än de platser som har tilldelats högskolorna inom stockholmsregionen.

Ersta Sköndal högskola: Uppdragsutbildningen vid Ersta Sköndal högskola avviker från mönstret då uppdragsutbildningen under perioden (2002–2014) har vuxit och expanderat kraftigt.

Sophiahemmet Högskola: Kommuner och landsting är fortfarande de största uppdragsgivarna för högskolan. Privata vårdgivare har dock tillkommit i större utsträckning.

Uppdragsutbildningens funktion

UKÄ har också frågat lärosätena vilken funktion uppdragsutbildningen har för lärosätet och om de viktigaste behoven som uppdragsutbildningen tillgodoser.

Av enkätsvaren framgår att det råder stor samstämmighet bland universitet och högskolor om uppdragsutbildningens värde för samverkan med olika delar av samhället. *Högskolan Väst* uttrycker det på det sättet att högskolan blir en aktör att räkna med i närområdet. Många lärosäten framhåller att uppdragsutbildningen bidrar till samhällsnytta genom att föra ut forskning och utbildning som bedrivs vid lärosätet och att den bidrar till kompetensförsörjning och utveckling i samhället. *Chalmers tekniska högskola* har anfört att utbildning för yrkesverksamma är en central och effektiv mekanism för nyttiggörande av Chalmers forskning och utbildningskompetens och en viktig del i det livslånga lärandet. *Högskolan i Borås* har anfört att för högskolan, vars verksamhet präglas av begreppet ”vetenskap för profession”, är uppdragsutbildning av stor vikt. Högskolan utgår från professionernas problem, vilket uppmuntrar till samarbete. Uppdragsutbildning är viktigt för högskolan för att kunna vara såväl en aktiv part i samhället, som en arena för att integrera färsk forskningresultat i undervisningen till yrkesverksamma, som en del i det livslånga lärandet och som en kontaktskapande arena till fortsatta utbildnings- och forskningsaktiviteter. *Södertörns högskola* har anfört att genom uppdragsutbildningen får lärare möjlighet att föra ut akademisk och aktuell forskningsnära kunskap till olika yrkessektorer. Inte sällan leder också uppdragsutbildning till fördjupade samarbeten med uppdragsgivare i form av uppdragsforskning, utredningar och expertstöd. *Malmö högskola* pekar på att högskolan genom sina uppdragsutbildningar kan bidra till att etablera nyanlända på arbetsmarknaden genom dialog med bland andra Arbetsförmedlingen och Malmö kommun. *Sophiahemmet Högskola* har för sin del understrukit uppdragsutbildningens betydelse inom vårdområdet.

Det råder också stor samstämmighet bland lärosätena om det värde som uppdragsutbildning har för lärosätets egen verksamhet. En rad lärosäten vittnar om att uppdragsutbildning leder till utveckling av ordinarie utbildning och forskning genom att verksamheten tillförs erfarenheter från yrkeslivet. Det gäller inte minst professionsutbildningarna och inom områden med nära anknytning till det praktiska

arbetslivet, något som har framhållits i *Göteborgs universitets* yttrande. *Uppsala universitet* har anført att uppdragsutbildning ger möjlighet till ömsesidig nytta genom att uppdragsgivare och utbildningsdeltagare får ta del av relevant forskning samtidigt som undervisande forskare och lärare i sin tur får del av de yrkesverksammas aktuella problem och frågeställningar, vilket berikar utbildningen på grundnivå och avancerad nivå. *KTH* har anført att engagerade lärare får direkt insyn i organisationers utmaningar och därmed möjlighet att göra konkreta kopplingar in i den reguljära utbildningen på samtliga utbildningsnivåer i form av verkliga "case" och möjligheter att använda externa föreläsare. Liknande synpunkter har framförts av flera andra lärosäten. Några lärosäten, bland andra *Södertörns högskola*, har påpekat att omvärldskontakterna även ger ökade praktikmöjligheter för högskolans studenter och kan stimulera till en ökad arbetslivsanknytning för ordinarie utbildningar. Flera lärosäten framhåller också att uppdragsutbildningar kan ge ökade möjligheter att få externa föreläsare till ordinarie utbildningar.

Även internationaliseringsaspekten lyfts fram i enkätsvaren. *Malmö högskola* har till exempel anført att utländska uppdragsgivare bidrar till internationaliseringen vid högskolan. *Lunds universitet* har också framhållit internationaliseringsaspekten.

Flera lärosäten har också framhållit att intäkterna från uppdragsutbildning utgör ett viktigt komplement till lärosätets finansiering. *Högskolan Dalarna* har anført att ur ett ekonomiskt perspektiv kan uppdragsutbildning förbättra ämnens och områdets möjligheter till långsiktiga strategiska satsningar. *Högskolan i Borås* har anført att uppdragsutbildning kan bli en form av dragspel för högskolan vid bland annat snabba förändringar när det gäller tilldelning av ordinarie utbildningsplatser eller vid statliga upphandlingar av stora utbildningsinsatser. *Linköpings universitet* har framført att uppdragsutbildning ger lärosätet möjlighet att utnyttja ytterligare en källa till finansiering av verksamheten och ger underlag för en optimal användning av lärosätets samlade resurser i form av personal, lokaler och utrustning.

Karolinska institutet har i sitt enkätsvar sammanfattat uppdragsutbildningens funktion på ett sätt som återspeglar många av de synpunkter som framkommit genom enkäten: För KI är uppdragsutbildning ett viktigt instrument för att stärka lärosätets roll i det livslånga lärandet och för att öka samverkan med det omgivande samhället. En av de viktigaste "vinsterna" med uppdragsutbildning, som till sin karaktär är verksamhetsnära, är den kontakt som uppdragsutbildningen ger med arbetsmarknaden och de yrkesverksamma. Kontakten och samverkan leder till att såväl den reguljära utbildningen som forskningen ges näring utifrån och utvecklas. Uppdragsutbildningen vidareutvecklar och expanderar den utåtriktade verksamheten och ger möjlighet för en institution att öka sin utbildningsvolym genom att skapa nya och fler utbildningar. Den ökar förutsättningarna för den totala utbildningsverksamheten vid lärosätet och ger nya ekonomiska intäkter och en större ekonomisk bas för att finansiera lärartjänster. Den ger också nya perspektiv för institutionerna genom direkt dialog med verksamheter där ny kunskap ska användas. Uppdragsutbildningen är också en del av arbetet med att uppfylla lärosätets övergripande mål för internationalisering. Den bidrar till internationellt utbyte för lärare och andra medarbetare och ger ytterligare en plattform för integrering mellan svenska och utländska medarbetare och studenter, har KI anført i sitt enkätsvar.

Behoven hos potentiella uppdragsgivare

UKÄ har också frågat lärosätena om de anser att uppdragsutbildningarna kan uppfylla behoven hos potentiella uppdragsgivare. Om lärosätets och/eller uppdragsgivarnas behov inte tillgodoses, vilka är de viktigaste skälen?

Enkätsvaren visar att många lärosäten anser att deras uppdragsutbildningar kan uppfylla behoven hos potentiella uppdragsgivare. En högskola (Högskolan i Gävle) har till exempel påpekat att uppdragsutbildning tillfredsställer uppdragsgivarnas behov av kompetensutveckling på ett snabbare och mer behovsstyrt sätt i förhållande till vad de ordinarie utbildningarna erbjuder.

Men samtidigt framkommer det också synpunkter som belyser svårigheterna som är förknippade med uppdragsutbildning. Inte minst framhåller många lärosätena tids- och resursbrist som ett hinder för verksamheten. Även kostnaderna för uppdragsutbildningen tas upp av några lärosäten.

Lunds universitet anser att lärosätet i mycket hög grad kan uppfylla behoven hos potentiella uppdragsgivare, men det som hindrar universitetet att uppfylla behoven är tidsbrist, det vill säga att det är inte möjligt att leverera utbildningen vid de tidpunkter som kunden vill. Även *Karolinska institutet* pekar på att uppdragsgivaren kan ha behov av att kurser skapas i snabbare takt än vad ett lärosäte kan tillgodose, eftersom lärosätenas bemanning är anpassad till den ordinarie utbildningen. Även *KTH* har framfört att brist på resurser (främst lärare) eller att uppdragsutbildningen kan inverka för mycket på den ordinarie utbildningen som skäl till att lärosätet inte kan möta uppdragsgivares behov. *Örebro universitet* bedömer att universitetet inte har tillräckligt med resurser för att kunna ta hand om alla förfrågningar utan att det skulle leda till negativ påverkan på utbildning och forskning.

Enligt *Högskolan Dalarna* är ett problem med uppdragsutbildning att det är en ryckig och svårplanerad verksamhet som kräver stor beredskap och snabba beslut. Genom att högskolan dessutom har mycket små ekonomiska marginaler blir uppdragsutbildningar en stor utmaning ur bemanningssynpunkt. Det kan därför ibland vara svårt att svara upp mot önskemål som kommer med kort varsel från uppdragsgivare.

Enligt *Mälardalens högskola* är de viktigaste skälen för att behoven inte kan uppfyllas bristen på personella resurser samt att behoven från till exempel Skolverket ofta kommuniceras sent. Det är också svårt att konkurrera prismässigt mot övrig utbildningsmarknad. Det är inte alltid säkert att uppdragsgivaren är beredd att betala för utvecklingskostnad och genomförande av en uppdragsutbildning.

Utbildningsvetenskapliga fakulteten vid *Göteborgs universitet* har anfört att det finns ett större behov av lärarfortbildning än de kan tillgodose. Ökade uppdrag inom ordinarie lärarprogram medför till exempel svårigheter att tacka ja till stora uppdrag från Skolverket framöver. Det avgjort viktigaste skälet är personalbrist. Även kostnaderna i form av höga OH-påslag kan försvåra för uppdragsgivaren att anlita universitetet. Psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet påpekar bland annat att även om det finns en stor efterfrågan och ett behov av uppdragsutbildning hos uppdragsgivaren kan uppdragsgivaren ibland ha svårt att fylla platserna då berörda verksamheter har svårt att släppa iväg sin personal på utbildning. Det kan vara problematiskt även i de fall där tjänstledighet beviljats för att läsa en kurs, men där den faktiska arbetsbelastningen ändå kvarstår och det blir svårt för den enskilde deltagaren att få tid till sin utbildning.

Linnéuniversitetet har anfört att på en generell nivå har möjligheten att tillfredsställa potentiella uppdragsgivares behov minskat. Det beror främst på svårigheterna att frigöra personella resurser till uppdragsutbildning.

Karlstads universitet anser att i de flesta fall kan universitetet uppfylla behoven hos uppdragsgivarna, framför allt om uppdraget kan planeras in med lång framförhållning. Universitetets största utmaning är att få tillgång till lärarresurser eftersom alla är fullt tjänsteplanerade under ett läsår. Förfrågningar som kräver ett

snabbt genomförande är därför alltid en utmaning som kräver flexibilitet och engagemang från universitets tjänsteplanerare för att lösas. En annan utmaning är att få ihop tillräckligt stora grupper för att deltagaravgiften ska bli rimlig, det gäller framför allt när universitetet går ut med öppna kurser som vänder sig till flera arbetsgivare.

Södertörns högskola pekar på vissa återkommande svårigheter i samband med uppdragsutbildningsverksamheten. En sådan är personalbrist, eftersom lärarna oftast är fullteknade i bemanningsplanerna. Det ger långa ledtider för att möta förfrågningar från uppdragsgivare. Det kan också saknas ekonomiska resurser för utveckling av nya kurser eller så kan kurser ibland bli orimligt dyra för uppdragsgivaren. Utveckling av kurser innebär också ett risktagande ifall kurserna inte blir av, till exempel genom avhopp.

SLU anser att det finns områden där universitetet har kompetensen men där kunskapsbehoven av olika skäl inte kan tillgodoses. Ett exempel gäller privata djurägare eller småföretagare som inte är juridiska personer. Det finns också behov av kompetensutveckling för yrkesverksamma i privata företag men som inte har tillräcklig betalningsförmåga. Det kan även finnas behov av både grundläggande kunskap och spetskunskap, vilket dock kräver samverkan över utbildningsgränserna, exempelvis universitet, yrkeshögskola och gymnasieskola. Incitamenten saknas för sådan samverkan mellan utbildningsanordnare. *SLU* möter också konkurrens från utbildningsföretag som arbetar med större snabbhet än universitetet.

Försvarshögskolan har anfört att uppdragsutbildningarna tillgodoser behoven hos nuvarande uppdragsgivare utifrån de uppdrag som föreligger. Försvarshögskolans möjligheter att tillgodose Försvarsmaktens behov av uppdragsutbildningar är avhängiga att Försvarshögskolan i tillräckligt hög grad har tillgång till Försvarsmaktspersonal att nyttja som lärare.

Ersta Sköndal Högskola pekar på att upphandlingsreglerna kan förhindra utvecklandet av olika kurser och koncept då lärosäte och uppdragsgivare inte kan ha en dialog utan att diskvalificeras i anbudsskedet.

Synpunkter på gällande bestämmelser

Allmänt om synpunkterna

De statliga universitetens och högskolornas uppdragsutbildning regleras enligt förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Ytterligare bestämmelser finns i Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2013:11) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. UKÄ har frågat de statliga lärosätena om hur de ser på innehållet i dessa bestämmelser och om de upplevt några tillämpningsproblem. Vidare har UKÄ frågat om bestämmelserna behöver ändras i något avseende.

Knappt en tredjedel av de statliga universiteten och högskolorna redovisar inte några problem med dagens bestämmelser och har inte lämnat några förslag på ändringar av bestämmelserna. Det är Stockholms universitet, Mittuniversitetet, Örebro universitet, Blekinge tekniska högskola, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan Kristianstad, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan och Mälardalens högskola.

Övriga statliga universitet och högskolor, det vill säga drygt två tredjedelar, har redovisat någon form av problem och/eller föreslagit förändringar av gällande bestämmelser. I allt väsentligt gäller lärosätenas synpunkter uppdragsutbildningsförordningens bestämmelser. Den vanligaste frågan som lyfts i enkätsvaren gäller

kretsen av möjliga uppdragsgivare. Många lärosäten anser att den krets som i dag kan komma i fråga som beställare av uppdragsutbildning är alltför snäv och att fler grupper bör kunna komma i fråga som beställare. Men även andra synpunkter och förslag har lämnats. I det följande redovisas de väsentligaste synpunkterna.

Enskilda näringsidkare som uppdragsgivare

Ett tiotal lärosäten anser att även enskilda näringsidkare (enskild firma) bör kunna vara uppdragsgivare och därmed få köpa uppdragsutbildning av universitet och högskolor. I dag medger inte gällande bestämmelser att enskilda näringsidkare köper uppdragsutbildning, eftersom de inte är juridiska personer.² Många lärosäten anser att den nuvarande ordningen är problematisk. *Karolinska institutet* framhåller att detta drabbar till exempel fysioterapeuter och psykoterapeuter, som i många fall driver sin verksamhet som enskild firma. Detta gör att vissa grupper som är utbildade på KI inte ges möjlighet till en fortsatt kompetensutveckling vid universitetet utan istället måste vända sig till privata utbildningsaktörer. *Malmö högskola* har pekat på att enskild firma är en vanlig organisationsform inom flera branscher, till exempel fastighetsmäklarbranschen. Om dessa firmor inte kan erbjudas uppdragsutbildning som vilar på vetenskaplig grund och med hög kvalitet, är risken stor att dessa söker utbildning från utbildningsanordnare vars utbildningar inte håller samma nivå som lärosätenas utbildning. *SLU* har framhållit att många lantbruksföretag och företag inom veterinärmedicin är enskilda firmor och att det vore önskvärt att företagets verksamhet är mer styrande för möjligheten att teckna avtal än företagsformen. Liknande synpunkter har framförts av *Högskolan i Borås* och *Högskolan Dalarna*. *Karlstads universitet* har anfört att universitetet då och då får förfrågningar från enskilda firmor och att det känns fel att behöva säga nej om det gäller företag med reell verksamhet där personen skulle ha nytta av utbildningen.

Även *Umeå universitet*, *Linnéuniversitetet*, *KTH* och *Södertörns högskola* har uppmärksammat problematiken kring enskilda näringsidkare. *Stockholms konstnärliga högskola* har framhållit att dagens regler gör att många konstnärliga yrkesutövare inom scenkonst, film, radio och tv har svårt att få tillgång till kvalificerad kompetensutveckling och att reglerna bör ändras för att komma tillrätta med denna orättvisa.

Andra organisationer som uppdragsgivare

Flera lärosäten har gett exempel på andra organisationer som borde kunna komma i fråga som uppdragsgivare, men där gällande bestämmelser förhindrar detta. Det gäller bland andra fackföreningar eller idrottsföreningar som vill köpa uppdragsutbildning åt sina medlemmar. Ett annat exempel gäller organisationer som finansierar arbetsmarknadsutbildningar åt andra än sin egen personal.

Uppsala universitet har bland annat anfört att det finns flera fall där det skulle kunna anses rimligt att låta begreppet personalutbildning omfatta även icke anställda, till exempel delägare i advokatbyråer som inte har en anställning på byrån eller skyddsombud där deras fackförbund står som uppdragsgivare av en för förbundet relevant utbildning.

Lunds universitet har anfört bland annat följande. Det är idag få uppdrag som följer det traditionella mönstret att en organisation köper en utbildning åt sin personal. I samhället idag är ofta finansören och uppdragsgivaren olika organisationer. Ett tydligt exempel är Lärarlyftet där Skolverket är finansör, men lärarna är anställda vid kommunerna. Det finns dock många andra finansörer än staten som vill finansiera utbildning och dessa har universitetet idag svårt att hitta lösningar för. En flexiblare

---

² Se kapitlet Tillämpningen av bestämmelserna.

skrivning kring och tolkning av ”arbetsmarknadspolitiska skäl” skulle vara önskvärd. Lunds universitet skulle gärna se att det fanns möjligheter att vända sig till grupper av arbetslösa som har fått kompetensutvecklingsmedel från andra organisationer än de statliga (till exempel genom Trygghetsrådet, eller bundna avgångsvederlag från privata arbetsgivare som friställer stora grupper personal). Vid nedläggningen av Astra Zeneca blev tillämpningsproblemen i detta fall tydliga. Flera fackförbund har kompetensutvecklingspengar som deras medlemmar kan söka – men dessa kan bara betalas ut till medlemmen och inte till arbetsgivaren, vilket innebär att dessa fackförbund inte kan stödja medlemmar (eller deras arbetsgivare) som vill ha en akademisk kompetensutveckling. Lunds universitet får återkommande förfrågningar där arbetstagare beviljats pengar från sitt fackförbund och tid för utbildning från sin arbetsgivare, men där universitetet inte kan leverera eftersom förordningen inte möjliggör detta. Det finns också företag som kan tänka sig att bekosta utbildning för personer anställda på andra företag, till exempel ett stort tillverkningsföretag som vet att de behöver underleverantörer med viss teknisk kompetens i sin närregion för att dessa ska kunna leverera reservdelar och underhåll till tillverkningsföretaget. Som skrivningen i uppdragsutbildningsförordningen lyder idag, så är detta inte tillåtet. Lunds universitet ser också gärna att en uppdatering av uppdragsutbildningsförordningen möjliggör för universitet och högskolor att fullt ut delta i satsningar för att integrera nyanlända personer i det svenska samhället.

Karlstads universitet har anfört att universitetet ibland får förfrågningar från Trygghetsrådet på kurser för enskilda arbets sökande akademiker vilka ska bidra till dennes omställning på arbetsmarknaden. Detta är bra ur ett samhällsperspektiv, men ryms inte inom uppdragsutbildningsförordningen. Universitetet har också fått frågor om lärosätet kan arrangera seminarier eller kortare kurser för till exempel skolpolitiker eller förtroendevalda kommunrevisorer eller fackliga företrädare. Det är samhällsnyttiga insatser som det känns fel att inte kunna genomföra.

Malmö högskola har anfört följande. Utbildningar som erbjuds av arbetsmarknadspolitiska skäl får som huvudregel endast köpas av offentliga uppdragsgivare. En sådan offentlig uppdragsgivare skulle kunna vara Trygghetsstiftelsen, till skillnad från stiftelsen Trygghetsrådet som är stiftad av arbetsgivarförbunden inom Svenskt Näringsliv och fackförbunden inom Privattjänstemannakartellen (PTK). En sådan åtskillnad framstår dock som omotiverad och otidsenlig när båda typerna av uppdragsgivare har omfattande och väl kontrollerad verksamhet som stödjer i tjänstemän i offentlig respektive privat sektor som har blivit uppsagda på grund av arbetsbrist. Frågan blev aktuell för Malmö högskola under 2015 i samband med ett större varsel i regionen. En ändring skulle ge lärosätena bättre möjlighet att bidra till att varslade och arbetslösa snabbare kommer arbete igen.

Gymnastik- och idrottshögskolan har föreslagit att personer med uppdrag inom föreningslivet, exempelvis idrottsrörelsen, bör kunna jämföras med anställda i företag.

Utbildning på forskarnivå

Av uppdragsutbildningsförordningen följer att en högskola får bedriva uppdragsutbildning bara om den knyter an till sådan högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå som högskolan har examensrätt för. Flera lärosäten anser att området inom vilket uppdragsutbildning får anordnas bör utsträckas till att även gälla utbildning på forskarnivå.

Karolinska institutet (KI) är kritiskt till att det inte är tillåtet att bedriva forskarutbildning inom ramen för ett regelverk om uppdragsutbildning. En sådan möjlighet skulle kunna generera nya, såväl nationella som internationella samarbeten,

med samma vinster för lärosätet som den uppdragsutbildning som knyter an till utbildningen på grundnivå och avancerad nivå, skriver KI.

Malmö högskola har för sin del anfört följande. Högskolan genomför i dag uppdragsutbildningar på avancerad nivå inom flera ämnen, bland annat odontologi, och där en fortsättning på forskarutbildningsnivå hade varit ett logiskt nästa steg. Det kan inte uteslutas att moment som bättre skulle höra hemma på forskarutbildningsnivå nu ingår i lärosätenas uppdragsutbildningar på avancerad nivå. En nyordning skulle leda till att kommunikationen med uppdragsgivare och kursdeltagare skulle bli mera rättvisande och att volymerna skulle kunna öka. Sannolikt finns en efterfrågan bland huvudmän inom tand- och sjukvård, inte bara i Sverige utan också utomlands. Detta skulle underlätta för sjukvårdspersonal som vill starta upp klinisk forskning. Samma krav på kvalitet skulle gälla och någon negativ inverkan på de reguljära studenterna är inte sannolik. Den återkoppling som akademien skulle kunna få från uppdragsgivare och samarbetspartners i denna kontext skulle vara värdefull.

Även *Linköpings universitet* förordar en möjlighet att anordna uppdragsutbildning på forskarnivå.

Några andra synpunkter

Utöver vad som redovisats ovan har lärosätena även framfört andra synpunkter. Några lärosäten önskar vissa förtydliganden av uppdragsutbildningsförordningen, exempelvis vem som kan vara uppdragsgivare och vad det innebär att uppdragsutbildningen ska ”knyta an” till lärosätets examenstillstånd. Några lärosäten anser att kravet på full kostnadstäckning när det gäller avgifter för uppdragsutbildning innebär vissa problem. Även reglerna kring offentlig upphandling lyfts fram av några lärosäten som ett problem. Högskolan i Borås framhåller bristen på reglering av hur fusk och plagiering ska hanteras inom uppdragsutbildningar. *Uppsala universitet* efterlyser bland annat förtydligade regler kring så kallad beställd utbildning.

En annan synpunkt gäller internationella samarbeten. *Karolinska institutet* anser att det svenska regelverket är ett hinder för samarbeten med internationella uppdragsgivare. På den internationella marknaden finns väldigt låg förståelse för det svenska regelverket, som inte tillåter alternativa finansieringsformer. Regelverket skapar ofta hinder i dialogen med internationella uppdragsgivare och upplevs som komplicerat och besvärligt vilket i sin tur gör att uppdragsgivarna vänder sig till andra leverantörer. Detta kan också vara en av anledningarna till att andelen internationella uppdrag inte ökar i någon större utsträckning. På en internationell marknad skulle ett ställningstagande för alternativa finansieringsformer innebära stora möjligheter för universiteten att expandera det internationella utbudet. Det finns ett stort intresse för den svenska hälso- och sjukvården runt om i världen. Uppdragsutbildning inom vårdsektorn skulle därmed kunna bli en stor exportvara för Sverige, i mycket större utsträckning än vad den är i dag. Regelverket bör inte vara ett hinder för universitet och högskolor att söka och få medel från andra finansärer för att till exempel kunna bedriva globala utbildningsprojekt. Regelverket idag begränsar möjligheten att ta emot medel för uppdragsutbildning mer än möjligheten att ta emot externa forskningsmedel från samma finansär. Regelverket för uppdragsutbildning bör anpassas i enlighet med genomförd autonomireform, anför *Karolinska institutet*.

Övriga synpunkter om uppdragsutbildning

UKÄ har också frågat lärosätena om de har några ytterligare synpunkter att lämna när det gäller uppdragsutbildning.

Utbildningsvetenskapliga fakulteten vid *Göteborgs universitet* anser att det många gånger är svårt att planera uppdragsutbildningsverksamheten beroende på kort

framförhållning från uppdragsgivarna, till exempel Skolverket. Erbjudanden eller förfrågningar att anordna nya uppdragsutbildningar och projekt kommer ofta relativt kort tid innan utbildningarna förväntas starta. Det skulle underlätta planeringen avsevärt, framförallt avseende tjänsteplanering, om tiden inte var så knapp.

SLU har påpekat att utvecklingen av nya former av webbaserade utbildningar och portaler, fler och komplexa former av samverkan inom EU-projekt med mera gör att kompetensutvecklingsinsatser idag kan ingå som moment i helt nya sammanhang. Måttet på uppdragsutbildning för *SLU* är därför inte ett relevant mått på det nyttiggörande som sker inom *SLU*:s sektorer.

Linnéuniversitetet anser att universitetet behöver utveckla kunskap om ett marknadsanpassat synsätt vad gäller ekonomisk planering, budgetering samt planering av personella resurser gällande uppdragsutbildning.

Karolinska institutet har anfört att det finns en förhoppning och målsättning att öka andelen uppdragsutbildning men att det kräver ett uppdaterat och verklighetsanpassat regelverk. Med rätt förutsättningar ser lärosätet stora möjligheter att utveckla uppdragsutbildningen vidare som en kunskapsbrygga mellan den reguljära utbildningen, forskningen och det omgivande samhället.

Högskolan Dalarna menar att alla borde ha lika möjligheter till bildning och fortbildning. Högskolan Dalarna ser det samhälleliga värdet med uppdragsutbildning men hoppas samtidigt att en sådan utveckling inte sammanfaller med minskade möjligheter för lärosätena att själva påverka sitt ordinarie utbildningsutbud. Högskolan Dalarna vill poängtera värdet av fristående kurser för det livslånga lärandet och hoppas att takbeloppet vare sig minskas eller styrs för mycket mot de stora programmen. Högscoleutbildning bör i princip vara kostnadsfri och öppen för alla. Den etiska problematik kring olika möjligheter till fortbildning som följer av konceptet uppdragsutbildning bör lyftas fram och diskuteras mer i det offentliga rummet, anser högskolan.

Högskolan i Borås anser att vid offentliga upphandlingar av uppdragsutbildning bör även insatser för en gedigen utvärdering av kompetensinsatsen inkluderas i upphandlingen och i den beräknade kostnaden för det. Enligt högskolan vore det önskvärt med ett nationellt systemstöd för studieadministration som också säkerställer lika hög rättssäkerhet för deltagare såväl i poäng- som icke-poänggivande uppdragsutbildningar.

Högskolan i Gävle anser att uppdragsutbildningarna måste bygga på lokala förutsättningar, relationer och ske i enkla processer. Inom den offentliga sektorn identifieras det ofta behov av uppdragsutbildningar och kompetensutveckling, men det är sällan som det finns ekonomiska förutsättningar att genomföra en kurs.

Sophiahemmet Högskola bedömer att det i framtiden kommer att finnas ett fortsatt behov av utbildning inom vårdområdet i form av uppdragsutbildning.

Chalmers tekniska högskola anser att uppdragsutbildning blir ett alltmer centralt verktyg för svensk konkurrenskraft. Chalmers ser att lärosätet tydligare behöver poängtera meriterna för de forskare och lärare vid högskolan som deltar och ansvarar för utbildning av yrkesverksamma. Chalmers har därför uppdaterat sin arbetsordning för forskande och undervisande personal så att nyttiggörande får en tyngre och tydligare roll när lärosätet bedömer kompetenskrav, definierar arbetsuppgifter och genomför sakkunnigbedömning av forskande och undervisande personal. Chalmers inför också en nyttiggörandebas för sin prestationsbaserade fakultetsmedelsfördelning

där lärosätet via utvalda indikatorer mäter och följer upp institutionernas nyttiggörande med påverkan på medelstilldelningen som följd. En utmaning med att expandera uppdragsutbildningsverksamheten är de olika tidsaspekterna som finns när det gäller förfrågningar om uppdragsutbildningsuppdrag jämfört med den långsiktigt planerade grundutbildningsverksamheten. Det finns också en uppenbar affärsrisk med att för tidigt sätta av lärarresurser för uppdragsutbildning som sedan kanske inte realiserar. Marknaden är svår att reglera, men en möjlighet skulle vara att få extra resurser som gör det möjligt för högskolan att resursplanera trots osäkerheten i efterfrågan. En annan utmaning gäller företagets incitament för att bli mer långsiktiga och stabila i sin efterfrågan på uppdragsutbildning. Ur ett marknadsperspektiv är detta uppdragsutbildningens största utmaning. I högkonjunktur har uppdragsgivarna gott om pengar men mindre med tid. I lågkonjunktur har uppdragsgivarna mycket tid för kompetensutveckling men mindre av ekonomiska medel, anför Chalmers.

Högskolan i Jönköping anser att det generellt behövs mer marknadsföring kring uppdragsutbildningarna.

Andra röster

Som ett led i arbetet med denna rapport har UKÄ inbjudit ett antal avnämare för uppdragsutbildningar samt andra aktörer till diskussionsmöten om uppdragsutbildning. UKÄ:s syfte med dessa möten har varit att informera om regeringsuppdraget och därefter få möjlighet att ta del av synpunkter och inspel från organisationer som på ett eller annat sätt kan vara berörda av lärosätenas uppdragsutbildning, till exempel som uppdragsgivare eller intresseorganisationer. Följande myndigheter och organisationer deltog vid UKÄ:s möten: Stockholms läns landsting, Dalarnas läns landsting, Socialstyrelsen, Försvarsmakten, Saco, TCO, Svenskt Näringsliv samt Svensk sjuksköterskeförening. De organisationer som deltagit vid mötena samt Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) har även getts möjlighet att lämna sina synpunkter skriftligt till UKÄ.

Vidare har UKÄ inhämtat vissa underhandsuppgifter från Arbetsförmedlingen, som inte deltog vid diskussionsmötena. Följande har framkommit genom denna kontakt. Av Arbetsförmedlingens utbud av arbetsmarknadsutbildningar deltar universitet och högskolor i två typer av utbildningar. Dels vissa utbildningar inom sjöfartsområdet med jämförelsevis lågt deltagarantal, dels utbildningar inom den så kallade Korta vägen, som riktar sig mot nyanlända akademiker. Utbildningar inom Korta vägen har en betydligt större omfattning och det finns inget som tyder på att volymerna ska minska framöver. Utbildningar inom Korta vägen är en upphandlad tjänst där universitet och högskolor lämnar anbud i konkurrens med övriga aktörer på utbildningsmarknaden. Av preliminära uppgifter för perioden januari–november 2015 framgår att Stockholms universitet, Luleå tekniska universitet (LTU Business AB), Linköpings universitet, Högskolan i Jönköping och Högskolan Dalarna har levererat utbildningar inom Korta vägen. Samtidigt framgår att lärosätenas andel av de upphandlade utbildningarna är förhållandevis begränsad jämfört med andra aktörer. Folkuniversitetet samt Academicum Utbildning & Bemanning AB är betydligt större aktörer än lärosätena sett till det ekonomiska värdet på levererad utbildning.

Som redovisats har de aktörer som UKÄ haft kontakt med under detta projekt även getts möjlighet att lämna sina synpunkter skriftligt. Följande synpunkter och uppgifter har lämnats till UKÄ.

Försvarsmakten

För Försvarsmakten, som beställer uppdragsutbildning av Försvarshögskolan och andra lärosäten, är utbildningarna en del i myndighetens personalförsörjningssystem och syftar till att bidra till kompetensförsörjning av exempelvis officerare på högre befattningsnivåer. Fristående kurser syftar till kompetensutveckling inom specifika områden. För Försvarsmakten är det av vikt att regelverket innebär möjlighet för myndigheten att i samverkan med Försvarshögskolan och övriga lärosäten ta fram mål och inriktning för de utbildningar som beställs. Mot bakgrund av Försvarsmaktens uppgifter är det professionens behov som ska styra utbildningarnas mål. Förändringar i omvärlden påverkar myndighetens utbildningsbehov och detta kan behöva effektueras med i vissa fall snäva tidsramar. Likaså är det avgörande att det fortsatt är beställaren som anger behörighetskrav och beslutar om vilka medarbetare som ska delta i uppdragsutbildning. En förändring av regelverket som innebär att möjligheten till uppdragsutbildning försvinner skulle med stor sannolikhet menligt påverka Försvarsmaktens kompetensförsörjning.

Stockholms läns landsting

Stockholms läns landsting har framfört att landstinget välkomnar en översyn och diskussion om inriktning och omfattning av uppdragsutbildningar. Landstinget har det senaste året arbetat med strategier och former för det utbildningsuppdrag som ligger inom ramen för landstingets ansvar för hälso- och sjukvård. Landstinget ser behov av en utvecklad samverkan mellan arbetsgivare och lärosäte så att kursernas utformning, omfattning och innehåll i den ordinarie utbildningen anpassas efter vårdens behov. Landstinget är gärna med och utvecklar program och kurser som därefter bör övergå i lärosätens ordinarie utbud.

Enligt landstinget påverkar uppdragsutbildning lärosätens ordinarie utbildningsutbud på ett negativt sätt när landstinget betalar för utbildningsplatser som borde ingå i det ordinarie utbudet. Motiven för lärosätena att anpassa det ordinarie utbudet minskar genom uppdragsutbildningens ekonomiska incitament. Ett upphandlingsförfarande av uppdragsutbildning är också i sig kostsamt och resurskrävande för landstinget.

Landstinget anser vidare att det rent principiellt är tveksamt att köpa en utbildningsplats inom kurser och program som också ges i det ordinarie utbudet. Alla kursdeltagare bör konkurrera på samma villkor för antagning till samma utbildning. Landstinget arbetar för att begränsa omfattningen av upphandlad uppdragsutbildning från lärosäten där arbetsgivaren bedömer att efterfrågad utbildning bör ingå i högskolans ordinarie utbildningsutbud. Vid särskilt uppkomna behov inom specifikt kompetensområde kan upphandling även fortsättningsvis bli aktuellt. Den grundläggande principen bör utgå från att det samlade utbildningsutbudet ska motsvara samhällets behov av kompetens och uppfyllas genom universitet och högskolors ordinarie utbildningsutbud, anser landstinget.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har lämnat följande information om myndighetens upphandling av uppdragsutbildningar. Socialstyrelsen upphandlar ett flertal kurser inom olika områden där universiteten levererar utbildningar. En sådan kurs är ledarskapsutbildning för äldreomsorgens chefer (grundnivå, 30 högskolepoäng, vårdvetenskap) med 829 deltagare år 2014 till en kostnad av 22,3 miljoner kronor. Leverantörer var Umeå universitet, Högskolan i Borås och Ersta Sköndal högskola. En annan kurs är högskoleutbildningar för handläggare som prövar ansökningar enligt LSS (grundnivå, 7,5 högskolepoäng, socialt arbete) med 161 deltagare år 2014 till en kostnad av 1,6 miljoner kronor. Leverantörer var Högskolan i Borås, Högskolan Väst och Ersta Sköndal högskola.

En annan form av kurser är specialistkompetenskurser, så kallade SK-kurser, som är statligt finansierade kurser för läkare under specialiseringstjänstgöring i Sverige. Kurserna upphandlas från olika aktörer, varav universiteten utgör en betydande andel. För kursåret 2015 genomfördes en upphandling som resulterade i 155 kurser till en summa av cirka 23 miljoner kr, varav 6 miljoner kronor för kurser inom psykiatri. För kursåret 2016 avropades kurser utifrån 2015 års upphandling till ett belopp på cirka 17 miljoner som finansierade 100 kurser. För 2015 och 2016 utgörs omkring 80 procent av kurserna sådana där universiteten är leverantörer, förutom kurser inom psykiatri som oftast har annan leverantör än universitet.

Sveriges Förenade Studentkårer (SFS)

SFS har generellt inga synpunkter på uppdragsutbildning och tycker det är bra att det kan förekomma. Den enda oro som SFS och många studentkårer har är att uppdragsutbildningen skapar ekonomiska incitament som kan snedvrider högskolans uppdrag. Till exempel kan en stor uppdragsutbildning inom ett område där högskolan

inte bedriver omfattande forskningsverksamhet få konsekvenser för lärares tjänster och kompetensutveckling. Den aspekt som SFS är mest intresserad av är därför hur lärosätenas övriga verksamhet påverkas av uppdragsutbildningen.

TCO och Saco

TCO har anfört att den enkät som ligger till grund för UKÄ:s remiss väsentligen är väl utformad men att den även borde ha efterfrågat uppgifter om ålder, kön, yrkesprofil och utbildningsbakgrund avseende de studenter som genomgått uppdragsutbildning. Finns registerdata tillgängliga bör lärosätet leverera dessa till UKÄ. Att få en bild av vilka arbetstagare som får tillgång till uppdragsutbildning är mycket viktigt. Allmänt ser TCO uppdragsutbildning vid lärosätena som ett viktigt framtidsområde. TCO:s uppfattning är att uppdragsutbildningar kommer att spela en viktig roll för lärosätenas bidrag till omställning i arbetslivet. Regelverket kan komma att behöva ses över i detta syfte.

Saco ser gärna att uppdragsutbildningar i normalfallet är poänggivande och nivåklassade, så att de ger samma möjligheter på arbetsmarknaden som vanlig högskoleutbildning.

Svenskt Näringsliv

Svenskt Näringsliv har framfört bland annat följande synpunkter. År 2012 lät Svenskt Näringsliv göra en studie av uppdragsutbildning (Krassén, P., Uppdragsutbildning: Möjligheter och hinder, Svenskt Näringsliv, maj 2013). Syftet med studien var att utröna hur uppdragsutbildning (och uppdragsforskning) fungerar som metod för samverkan mellan akademi och näringsliv. I slutrapporten angavs bland annat att så gott som alla medverkande lärosäten ser positivt på uppdragsutbildning. Skälen är flera: de extra inkomsterna, de kvalitetshöjande aspekterna, och inte minst kontakten med "verkligheten". I rapporten pekades dessutom ett antal möjligheter ut för andra aktörer, exempelvis företag, myndigheter och andra arbetsgivare som kan få tillgång till skräddarsydd fort-/vidareutbildning för sina anställda – med den koppling till aktuell forskning som universitet och högskolor kan erbjuda. Därtill kan utformningen av utbildningen också göras flexibel – antingen återkommande, eller vid enstaka tillfällen då behov uppstår. Genom att uppdragsutbildning kan säljas även till utländska aktörer kan systemet bidra till internationaliseringen av högskolesektorn. I förlängningen kan sådana kontakter också öppna nya möjligheter även för svenska företags handel och utlandsinvesteringar.

Några hinder för utveckling av uppdragsutbildning togs också upp i rapporten. Svårigheter med långsiktig planering och expansion, risk för snedvridande konkurrens, stark prisreglering (principen om full kostnadstäckning) och att enbart juridiska personer tillåts köpa uppdragsutbildning.

I Svenskt Näringslivs studie framkom att lärosäten ser tydliga skillnader i incitamenten, och därigenom i förlängningen verksamhetens utförande, för reguljär grundutbildning och uppdragsutbildning, genom att priset blir tydligt för beställaren vid uppdragsutbildning. Hur de delar av lärosätena som inte arbetar med uppdragsutbildning ser på denna skillnad skulle vara värdefullt att få utrett. Relativt lite information finns om hur lärosäten marknadsför sin uppdragsutbildning, och på vilka nivåer ansvaret för detta ligger och samordnas inom lärosätet. Även detta vore av intresse att få insyn i. Tidigare har uppdragsutbildning och – uppdragsforskning – i vissa fall bedrivits i bolagsform inom lärosäten. I den tidigare nämnda studien från Svenskt Näringsliv berörs i viss mån hur avvägningen mellan bolag eller annan driftsform har gjorts, men det vore givande med en mer systematisk genomgång inom ramen för UKÄ:s utredning. Eftersom uppdragsutbildning anordnas vid sidan av den

reguljära utbildningen verkar det inte finnas några uppenbara skäl till att prissättningen ska vara reglerad så pass strikt som den är i dagsläget. UKÄ:s utredning bör titta på huruvida lärosäten – alla, eller i vilket fall de som bedrivs av icke-statliga aktörer – skulle kunna få ta priser för uppdragsutbildning som överstiger fullkostnadstäckningsbeloppet, och därigenom kunna bygga upp kapitaltillgångar, samt hur detta praktiskt skulle kunna organiseras, menar Svenskt Näringsliv.

Svensk sjuksköterskeförening

Svensk sjuksköterskeförening har framfört följande synpunkter. Högskolans uppgift är att anordna utbildningar mot ett brett, väldefinierat och varaktigt område, med tillräcklig anställningsbarhet. Under flera år har föreningen sett med oro på ökad efterfrågestyrd uppdragsutbildning/fortbildning som riskerar att ersätta högskolans reguljära specialistutbildningsprogram och fristående kurser på avancerad nivå. Det finns exempel på lösningar där verksamheter skapar egna utbildningar istället för att låta sjuksköterskor läsa motsvarande reguljära program. Det får till konsekvens att lärosäten inte kan stå för varaktighet i utbildningsutbud och robusta program med tydlig koppling till relevant forskning. Uppdragsutbildningar förutsätter att arbetsgivaren betalar för utbildningen och det är arbetsgivaren som avgör om studenten är behörig. För utbildningen kan det medföra sänkta kompetenskrav jämfört med motsvarande reguljär utbildning. Vidare kan en uppdragsutbildning ge sken av att det är en specialistutbildning, men utan motsvarande nivå och poänggivande. Det kan medföra en återvändsgränd för studentens fortsatta studier och äventyrar den akademiska anknytningen i sjuksköterskors utbildning på grund- och avancerad nivå.

Föreningen har genom remissvar och debattartiklar framhållit vikten av nationell samverkan där myndigheter, lärosäten, verksamhetsföreträdare och professionsföreträdare tar ett gemensamt ansvar för långsiktig planering av sjuksköterskors utbildning på grund- och avancerad nivå. Idag saknas en nationell samordning för dimensionering av ett nationellt utbildningsutbud. En samordning nationellt förhindrar att vissa specialistutbildningsprogram ställs in trots vårdens behov av specialistsjuksköterskor. Idag förekommer det samverkan regionalt mellan lärosäte och verksamhet. Den samverkansformen bygger ofta på lösa bindningar och medför inte ansvar för att koordinera utbildningsprogrammen nationellt. Svensk sjuksköterskeförening oroas över nedläggningshotade reguljära utbildningar på framförallt avancerad nivå som inte blir ekonomiskt bärkraftiga med för få studenter. Svensk sjuksköterskeförenings förhoppning är att kartläggningen visar på behovet av ytterligare granskning av uppdragsutbildningar och hur de kopplar till aktuell forskning inom kunskapsområdet.

Universitetskanslersämbetets reflektioner

UKÄ har i denna rapport redovisat resultatet av den uppföljning som gjorts av lärosätenas uppdragsutbildning. Många intressanta uppgifter och synpunkter har framkommit genom uppföljningen. UKÄ har därför valt att relativt utförligt redovisa vad universitet och högskolor samt andra aktörer har anfört till ämbetet. Resultatet ger UKÄ anledning att göra några reflektioner för egen del.

Svårigheter att få fram uppgifter

Redan i Högskoleverkets rapport Högskolans uppdragsutbildning – ett regeringsuppdrag (1999) konstaterade verket svårigheter att summera högskolornas uppgifter om uppdragsutbildning. Det hade inte varit möjligt att entydigt beskriva och visa på omfattningen av uppdragsutbildningen, konstaterade verket då. Även UKÄ kan nu konstatera att det är en utmaning att få fram en fullständig bild av lärosätenas uppdragsutbildning. När det gäller lärosätenas intäkter från uppdragsutbildningen samt omfattningen räknat i helårsprestationer etc. finns visserligen statistik att tillgå. Men i övrigt har det varit förenat med betydande svårigheter för UKÄ att ge en fullständig beskrivning av utvecklingen av uppdragsutbildningen sedan 2002.

Förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor innehåller bestämmelser om vilka uppgifter som ska finnas i lärosätenas studieregister och i SCB:s universitets- och högskoleregister (som sedan ligger till grund för UKÄ:s officiella statistik för högskoleväsendet). Av förordningen framgår till exempel vilka uppgifter om studenterna som ska dokumenteras, men förordningens definitioner är inte anpassade för uppdragsutbildning och uppgifter om studenter på uppdragsutbildning förs därmed inte in i SCB:s register. UKÄ anser att förordningen bör ses över så att det i framtiden finns ett tydligare stöd för att föra in uppgifterna i registret. UKÄ har bland annat med stöd av lagen (2001:99) om den officiella statistiken möjlighet att på annat sätt samla in uppgifter om uppdragsutbildning och kommer tillsammans med lärosätena och SCB att överväga på vilket sätt och i vilken omfattning det är möjligt. Förändringar i förordningen 1993:1153 skulle dock innebära en mer rationell och effektiv hantering och insamling för såväl lärosätena, SCB som den statistikansvariga myndigheten UKÄ.

Uppdragsutbildningens betydelse

Statsmakterna har genom åren sett positivt på uppdragsutbildningen och dess betydelse. Regeringen anförde i propositionen Den öppna högskolan att uppdragsutbildningen bör vara ett instrument för att stärka högskolans roll i det livslånga lärandet och att den också kan vara ett viktigt instrument i högskolans samverkan med det omgivande samhället. Enligt regeringens bedömning kunde uppdragsutbildningen också bidra till att utveckla högskolans reguljära utbildningar genom ny och ökad erfarenhet från och kontakter med det omgivande samhället.

Regeringens förhoppningar om uppdragsutbildningens betydelse bekräftas i de svar som lärosätena har lämnat till UKÄ. Det råder en stor samstämmighet bland universitet och högskolor om uppdragsutbildningens betydelse för samverkan med det omgivande samhället men också den betydelse som uppdragsutbildningen har för utvecklingen av ordinarie utbildningar. Enligt flera lärosäten har också uppdragsutbildningen betydelse för internationalisering av verksamheten. Den kan

också ha en viss ekonomisk betydelse för lärosätena och bidra till en mer effektiv användning av lärarresurser och lokaler. Mot denna bakgrund kan man alltså konstatera att regeringen och lärosätena är överens om uppdragsutbildningens betydelse.

Det bör i detta sammanhang understrykas att uppdragsutbildningen också är viktig för de uppdragsgivare som beställer uppdragsutbildning. Ett sådant uppenbart exempel gäller Försvarsmakten, som i kontakterna med UKÄ understrukit uppdragsutbildningsverksamhetens betydelse för personalens kompetensutveckling. Ett annat exempel där uppdragsutbildningen har stor betydelse är inom skolans område samt inom vård- och omsorgsverksamheten.

Andra perspektiv

Det är inte svårt att uppfatta statsmakternas allmänna inställning till uppdragsutbildning genom åren på så sätt att utbildningsformen gärna får öka i omfattning. Exempelvis anförde regeringen i förarbetena att högskolorna bör ha en pådrivande roll när det gäller att utveckla och erbjuda utbildningar som är attraktiva för yrkesverksamma. Men samtidigt kan UKÄ konstatera att uppdragsutbildningsförordningen präglas av en mer restriktiv syn på uppdragsutbildning än vad som framgår av förarbetsuttalandena. Förordningen innehåller relativt snäva gränser för när uppdragsutbildning är tillåten och inte tillåten. Uppdragsutbildning får inte heller bedrivas på ett sådant sätt eller i sådan omfattning att den får en negativ påverkan på den ordinarie utbildningen och när en högskola anordnar uppdragsutbildning som omfattar studier motsvarande mer än 60 högskolepoäng ska högskolan skriftligen underrätta UKÄ om det. Fokus för uppdragsutbildningsförordningen är framför allt risken för missbruk av uppdragsutbildningen. I bakgrunden kan man bland annat ana en oro för att enskilda individer ska köpa sig en plats på populära högskoleutbildningar vid sidan av det ordinarie antagningsväsendet. Statsmakternas inställning till uppdragsutbildningen är alltså mer ambivalent än vad som framgår vid en läsning av vissa förarbeten.

Även ur ett studentperspektiv kan det finnas skäl till en mer avvaktande hållning. Det är naturligt att det kan finnas en oro för att incitamenten för att bedriva uppdragsutbildningen kan leda till att ordinarie utbildning prioriteras ned. Som redovisats tidigare konstaterade dock Högskoleverket redan 1999 att det överväldigande intrycket var att lärosätena prioriterade den ordinarie utbildningen och att studenternas oro hade sin främsta orsak i att det brast i deras möjligheter till insyn i och information om uppdragsutbildningarna. UKÄ konstaterar för sin del att det inte framkommit något genom denna uppföljning eller genom ämbetets övriga verksamhet som tyder på att den ordinarie högskoleutbildningen har påverkats negativt i något väsentligt avseende av uppdragsutbildningen. Många universitet och högskolor framhåller att uppdragsutbildningen många gånger bidrar till att utveckla den ordinarie utbildningen i positiv riktning.

Utvecklingen och dess orsaker

UKÄ:s uppföljning visar att högskolesektorns uppdragsutbildning sammantaget inte har ökat nämnvärt under den undersökta perioden. Det ingår inte i uppdraget till UKÄ att analysera förklaringarna till uppdragsutbildningens utveckling genom åren. Enkätsvaren ger inte heller tillräckligt underlag för att dra några säkra slutsatser i denna fråga. För detta kan det behövas fördjupade studier. Men underlaget ger ändå några indikationer på varför högskolesektorns uppdragsutbildning sammantaget tycks ”stå och stampa”.

En tänkbar förklaring till att uppdragsutbildningen inte har ökat nämnvärt sedan 2002 kan vara att uppdragsutbildningsförordningen är restriktiv när det gäller vilka som får vara uppdragsgivare. I UKÅ:s uppföljning har drygt två tredjedelar av de statliga lärosätena lyft olika tillämpningsproblem eller gett förslag till ändringar av förordningen i syfte att undanröja hinder för verksamheten. Enkätsvaren ger alltså en tydlig indikation på att många lärosäten upplever de nuvarande bestämmelserna som begränsande för verksamheten. Om möjligheterna för lärosätena att bedriva uppdragsutbildning ska förbättras kan det därför finnas anledning att överväga förändringar av regelverket. UKÅ återkommer till denna fråga i nästa kapitel. Samtidigt bör det understrykas att knappt en tredjedel av lärosätena inte upplever några tillämpningsproblem med nuvarande regelverk. Utvecklingen av de samlade intäkter under den granskade perioden skiljer sig inte heller väsentligen åt mellan de statliga lärosätena, som följer uppdragsutbildningsförordningen, och de enskilda utbildningsanordnare, som inte följer denna förordning. Många universitet och högskolor har också pekat på andra omständigheter än regelverket som möjliga hinder för verksamheten. En rimlig tolkning är därför att regelverkets utformning inte är den enda förklaringen till uppdragsutbildningens utveckling sedan 2002.

Många universitet och högskolor har pekat på bristande tid och resurser som ett hinder för att öka uppdragsutbildningsverksamhetens omfattning. Flera lärosäten har framhållit de olika planeringshorisonter som kan gälla för beställare av uppdragsutbildning respektive för lärosätena. Uppdragsgivare, inte minst inom det privata näringslivet, kan ha behov av snabba utbildningsinsatser för sin personal. Men lärosäten har i regel sin personal och andra resurser uppbundna för längre perioder, inte minst i den ordinarie utbildningen, och kan inte så snabbt frigöra resurserna för uppdragsutbildning. Enkätsvaren bekräftar här delvis den bild av lärosätenas svårigheter som getts i tidigare rapporter av bland annat Högskoleverket. Några lärosäten pekar på att särskilda utbildningsinsatser inom ordinarie utbildning även kan medföra att det inte finns resurser kvar att lägga på uppdragsutbildning inom området. Ett exempel på detta gäller fort- och vidareutbildning av lärare. Enligt 4 § uppdragsutbildningsförordningen får uppdragsutbildning inte bedrivas på ett sådant sätt eller i sådan omfattning att den får en negativ inverkan på den högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå som högskolan ska bedriva. Ytterst måste alltså universitet och högskolor prioritera den ordinarie utbildningen framför uppdragsutbildningen om resurserna inte räcker till.

Det finns även hinder för uppdragsutbildningen ur uppdragsgivarnas perspektiv. Vid de kontakter som UKÅ har haft med några landsting har det påpekats att det kan vara förenat med stora kostnader för en arbetsgivare att köpa uppdragsutbildning. Uppdragsgivaren måste betala för själva kursen men också de anställdas löner under utbildningen samt i vissa fall även lön för de vikarier som ersätter den personal som genomgår uppdragsutbildningen. Flera landsting som UKÅ har haft kontakt med anser att fort- och vidareutbildningen av deras personal hellre bör anordnas inom ramen för ordinarie utbildning.

Även reglerna för offentlig upphandling kan innebära komplikationer för både uppdragsgivare och lärosäten. Offentliga uppdragsgivare kan behöva genomföra komplicerade upphandlingar av uppdragsutbildning, vilket kan verka avskräckande. Universitet och högskolor kan ha svårt att delta i de upphandlingar som trots allt genomförs. Enligt de underhandskontakter som UKÅ haft med Arbetsförmedlingen verkar privata aktörer mer aktiva i de upphandlingar som myndigheten genomför när det gäller ”Korta vägen” jämfört med universitet och högskolor.

Det finns också exempel på att lärosäten upplever andra typer av svårigheter. Karolinska institutet har lyft svårigheter kring samarbeten med internationella uppdragsgivare. Samtidigt finns det exempel på lärosäten med en större andel

internationella samarbeten än andra, till exempel Lunds universitet. Bilden är alltså inte entydig.

Kvalitetssäkring

UKÄ:s uppföljning sätter fokus även på en annan fråga, nämligen kvalitetssäkringen av uppdragsutbildningarna. Av uppföljningen framgår hur viktig uppdragsutbildningen är som ett instrument för vidareutbildning inom olika samhällsområden, bland annat inom vårdområdet. UKÄ har tidigare inte gjort någon särskild utvärdering av uppdragsutbildningar. Bland uppdragsutbildningarna återfinns bland annat utbildningar som omfattas av högskoleförordningens examensordning. UKÄ ser det som angeläget att det säkerställs att exempelvis uppdragsutbildningar till specialistsjuksköterska håller hög kvalitet. Detta mot bakgrunden av att UKÄ i den senaste kvalitetsutvärderingen fann att ett stort antal av utbildningarna till specialistsjuksköterska inte uppfyllde kravet på hög kvalitet. UKÄ kommer därför att överväga om vissa uppdragsutbildningar bör ingå i de utvärderingar som ska genomföras inom ramen för det nya kvalitetssäkringssystemet.

Ordinarie utbildning eller uppdragsutbildning?

UKÄ vill avslutningsvis peka på en mer principiell fråga när det gäller offentliga satsningar på fort- och vidareutbildning. En av huvuduppgifterna för universitet och högskolor är att bedriva utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. I den ordinarie utbildningen ingår i princip även fort- och vidareutbildning. Samtidigt bedriver lärosätena även fort- och vidareutbildning i form av avgiftsfinansierad uppdragsutbildning. En mycket stor andel av denna uppdragsutbildning utgörs av fort- och vidareutbildning som finansieras av offentliga uppdragsgivare (statliga myndigheter, kommuner och landsting) och som riktar sig till särskilda yrkesområden, till exempel skolan eller vård- och omsorgsområdet. Frågan kan ställas om offentligt finansierad fort- och vidareutbildning inom dessa områden bör ske genom satsningar på uppdragsutbildning eller genom satsningar på ordinarie utbildning. Samtidigt bör det framhållas att uppdragsutbildningen har klara fördelar jämfört med ordinarie utbildning genom att den bland annat kan skräddarsys för uppdragsgivarens behov. Uppdragsutbildningen är därför ett viktigt instrument när det gäller fort- och vidareutbildning. Ytterst är det en politisk fråga om offentliga satsningar på fort- och vidareutbildning inom skola, vård- och omsorgsområdet ska ske inom ordinarie utbildning eller genom uppdragsutbildningar.

UKÄ:s förslag om uppdragsutbildning

UKÄ lämnar mot bakgrund av denna uppföljning följande förslag till regeringen när det gäller lärosätenas uppdragsutbildning.

- Vissa ändringar i uppdragsutbildningsförordningen bör övervägas i syfte att förbättra lärosätenas möjligheter att anordna uppdragsutbildning. UKÄ utvecklar sina bedömningar när det gäller denna fråga i kapitlet Behovet av författningsändringar.
- Förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor bör ses över så att det i framtiden finns ett tydligare stöd för att påföra uppgifter om studenter på uppdragsutbildning på SCB:s universitets- och högskoleregister. Det skulle innebära en rationell och effektiv insamling och hantering för såväl lärosätena, SCB som för den statistikansvariga myndigheten UKÄ.

Behovet av författnings- ändringar

I regeringens uppdrag ingår även att redogöra för Universitetskanslersämbetets och Universitets- och högskolerådets syn på vad förordningen bör omfatta. I det följande redovisar UKÄ sina överväganden när det gäller behovet av författningsändringar. I bilaga 1 lämnas förslag till författningstext. Även Universitets- och högskolerådets inställning redovisas.

Allmänt om UKÄ:s överväganden

UKÄ:s allmänna inställning är att den nu gällande uppdragsutbildningsförordningen i huvudsak fungerar tillfredsställande. Samtidigt har många universitet och högskolor under arbetet med denna rapport förordat att uppdragsutbildningsförordningen ska ändras eller förtydligas i olika avseenden för att underlätta för verksamheten. Flera exempel har också lämnats av lärosätena på olika begränsningar. Några av dessa begränsningar är redan kända för UKÄ genom Högskoleverkets och UKÄ:s verksamhet.

Som UKÄ framhållit tidigare är dock frågan inte okomplicerad. Det finns också andra perspektiv. Ur ett studentperspektiv kan uppdragsutbildningen väcka oro för att verksamheten ska påverka lärosätenas övriga uppdrag negativt. Men det finns också andra aspekter. Även om det under senare år har öppnats möjligheter att ta ut avgifter för utbildning av vissa utländska studentgrupper är det fortfarande en grundläggande princip i svenskt högskoleväsende att utbildningen ska vara avgiftsfri för studenterna. Som en konsekvens ska det inte heller vara möjligt för enskilda individer att köpa sig en utbildningsplats och gå förbi eventuella köer till utbildningen i antagnings-systemet. Den nu gällande uppdragsutbildningsförordningen präglas delvis av ambitionen att förhindra sådana risker i verksamheten.

Frågan om en förändring av regelverket handlar ytterst om en avvägning mellan ambitionen att ge lärosätena rimliga möjligheter att bedriva uppdragsutbildning och ambitionen att minimera eventuella risker med verksamheten. Mot denna bakgrund är det viktigt att nya regler på området utformas på så sätt att eventuell risk för missbruk minimeras. UKÄ gör dock sammantaget den bedömningen att det finns skäl att överväga vissa förändringar av det nuvarande regelverket i syfte att ge lärosätena ökade möjligheter att bedriva uppdragsutbildning. I det följande redovisar UKÄ sina överväganden när det gäller de viktigaste av lärosätenas förslag.

Enskilda näringsidkare

Av 2 § uppdragsutbildningsförordningen följer att endast juridiska personer kan vara uppdragsgivare för uppdragsutbildning. Det innebär att enskilda näringsidkare inte kan vara uppdragsgivare, eftersom de inte är juridiska personer utan fysiska personer.³ Som redovisats tidigare har många lärosäten framhållit att detta försvårar för många grupper, som använder sig av denna företagsform, att få tillgång till fort- och vidareutbildning inom sitt yrkesområde. Det gäller till exempel fysioterapeuter, psykoterapeuter, socionomer, konstnärer, lantbrukare och andra yrkesutövare. Framför allt handlar det om småföretagare som inte kan få del av fort- och

---

³ Se kapitlet Tillämpningen av bestämmelserna, med vidare hänvisningar till tillsynspraxis.

vidareutbildning inom sina yrkesområden. Många lärosäten förordar mot denna bakgrund en förändring av reglerna på området så att även enskilda näringsidkare kan få tillgång till lärosätenas uppdragsutbildning.

Även Högskoleverket har tidigare uppmärksammat denna problematik. I rapporten *Högskolan samverkar vidare. Utvecklingen 2004–2007* (2008:10 R) förordades att regelverket för uppdragsutbildning bör möjliggöra för frilansade konstnärer att få den kvalificerade kompetensutveckling som uppdragsutbildning utgör.

Det finns dock omständigheter som talar mot en förändring av den nuvarande ordningen. Om försäljning av uppdragsutbildning till enskilda näringsidkare ska tillåtas, frångår man principen att endast juridiska personer ska kunna köpa uppdragsutbildning. Det kan öka risken för att enskilda individer registrerar sig som enskilda näringsidkare enbart för att kunna få tillgång till populära utbildningar. Å andra sidan finns redan i dag en risk, även om den förmodligen är mindre, att enskilda individer bildar aktiebolag i samma syfte. Oavsett företagsform är det viktigt att universitetet och högskolor är uppmärksamma på risken att enskilda individer försöker ”köpa sig förbi” ordinarie antagningssystemet.

Sammantaget bedömer UKÄ att övervägande skäl talar för att bestämmelserna bör ändras så att enskilda näringsidkare kan få tillgång till uppdragsutbildning på lika villkor som andra företag. Uppdragsutbildning bör alltså få anordnas även på uppdrag av enskilda näringsidkare. Den nya regeln bör dock utformas så att det blir tydligt under vilka förutsättningar som försäljning till enskilda näringsidkare får ske. Ett sådant uppdrag bör endast få avse utbildning som är ägnad att få betydelse för näringsidkarens yrkesverksamhet (se bilaga 1).

Förslaget innebär att den enskilde näringsidkaren som deltar i en uppdragsutbildning även får ges examensbevis eller kursbevis med stöd av 6 § uppdragsutbildningsförordningen. Näringsidkaren kommer dock inte att vara student i högskolelagens mening utan deltagare i en uppdragsutbildning. Förhållandet mellan lärosätet och näringsidkaren regleras inte av högskoleförordningens bestämmelser utan grundas på det avtal som sluts om uppdragsutbildningen. Eftersom näringsidkaren inte kommer att vara student i högskolelagens mening torde det inte vara nödvändigt att ändra lydelsen av 4 kap. 4 § högskolelagen om avgiftsfri utbildning för studenter.

Det bör ankomma på universitet och högskolor att säkerställa att denna möjlighet inte missbrukas av enskilda individer i syfte att kringgå det ordinarie antagningssystemet till ordinarie utbildning. Det bör påpekas att lärosätenas tillämpning av den föreslagna bestämmelsen kan granskas inom ramen för UKÄ:s tillsyn.

Uppdragsutbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl

Av 3 § uppdragsutbildningsförordningen följer bland annat att om uppdragsgivaren är svenska staten, en svensk kommunal myndighet eller ett svenskt landsting ska uppdraget avse personalutbildning eller utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl eller av biståndspolitiska skäl. När det inte är fråga om offentliga uppdragsgivare ska uppdraget avse personalutbildning som är ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete år uppdragsgivaren. Det innebär att enskilda juridiska personer, till exempel aktiebolag, stiftelser och föreningar, enbart kan träffa avtal om personalutbildning för sina egna anställda. Däremot medger inte bestämmelsen att enskilda juridiska personer träffar avtal om uppdragsutbildning för andra än den egna personalen, till exempel för andra individer som behöver utbildningen av arbetsmarknadsskäl.⁴

---

⁴ Jfr kapitlet Tillämpningen av bestämmelserna samt Högskoleverkets rapport Uppdragsutbildning – en vägledning (2003:35 R), s. 22-23.

Flera universitet och högskolor har ifrågasatt att endast offentliga uppdragsgivare kan vara uppdragsgivare för uppdragsutbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl. Lunds universitet förordar en möjlighet att vända sig till grupper av arbetslösa som har fått kompetensutvecklingsmedel från andra organisationer än de statliga, till exempel från Trygghetsrådet, eller från privata arbetsgivare som friställer stora grupper personal. Enligt universitet får också lärosätet återkommande förfrågningar där arbetstagare beviljats medel från sitt fackförbund och tid för utbildningen från sin arbetsgivare. Universitetet kan inte tillmötesgå detta på grund av nuvarande bestämmelser. Liknande synpunkter har framförts av bland andra Karlstads universitet och Malmö högskola.

Uppdragsutbildningsförordningen (och tidigare regelverk) utgår från förutsättningen att det endast är myndigheter och andra offentliga uppdragsgivare som beställer utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl. Men som flera lärosäten har redovisat är det inte längre enbart myndigheter som arbetar med arbetsmarknadsåtgärder i samband med omställningar i arbetslivet. UKÄ anser mot denna bakgrund att även enskilda juridiska personer bör kunna vara uppdragsgivare för uppdragsutbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl. Det innebär att Trygghetsrådet och liknande aktörer bör kunna beställa uppdragsutbildning åt andra än sin egen personal, om utbildningen behövs av arbetsmarknadsskäl. Likaså bör företag kunna beställa sådan utbildning för personer som redan har friställts eller är på väg att friställas från företaget. Den nya möjligheten bör även innefatta uppdrag från fackföreningar som anslår kompetensutvecklingsmedel för sina medlemmar om uppdraget avser utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl. Ett författningsförslag lämnas i bilaga 1.

Uppdragsutbildning på forskarnivå

Av 3 § uppdragsutbildningsförordningen framgår att en högskola får bedriva uppdragsutbildning bara om den knyter an till sådan högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå som högskolan har examensrätt för. Av detta följer att uppdragsutbildning inte får anordnas på forskarnivå enligt nuvarande bestämmelser.

Som redovisat har några lärosäten ifrågasatt att det inte är möjligt att bedriva uppdragsutbildning på forskarnivå. Enligt Karolinska institutet skulle sådan möjlighet kunna generera nya, såväl nationella som internationella samarbeten, med samma vinster för lärosätet som den uppdragsutbildning som knyter an till utbildningen på grundnivå och avancerad nivå. Malmö högskola har bedömt att det sannolikt finns en efterfrågan på sådan utbildning bland huvudmän inom tand- och sjukvård, inte bara i Sverige utan också utomlands. Högskolan bedömer att någon negativ inverkan på de ordinarie studenterna inte är sannolik, samtidigt som den återkoppling som akademien skulle kunna få från uppdragsgivare och samarbetspartners skulle vara värdefull.

Förslaget om uppdragsutbildning på forskarnivå är inte ny. I betänkandet *En ny doktorsutbildning – kraftsamling för excellens och tillväxt* (SOU 2004:27) fanns ett förslag om att möjliggöra forskarutbildning genom uppdragsutbildning. Även studieavgiftsutredningen ansåg i sitt betänkande *Studieavgifter i högskolan* (SOU 2006:7) att möjligheterna till uppdragsutbildning på forskarnivå borde övervägas. UKÄ konstaterar att det kan framstå som inkonsekvent att uppdragsutbildning inte får anordnas på forskarnivå i dag. Det finns inte heller skäl att ifrågasätta Karolinska institutets och Malmö högskolas bedömning att en sådan möjlighet skulle ge nya möjligheter till bland annat internationella samarbeten. Samtidigt kan det resas invändningar mot ett sådant förslag. Endast ett fåtal lärosäten har förordat denna möjlighet. En möjlighet att anordna uppdragsutbildning på forskarnivå kan också väcka oro för att företag skulle "köpa" doktorsexamen åt sina anställda genom uppdragsutbildning. Samtidigt finns redan i dag möjligheter till extern finansiering

inom forskarutbildningen genom så kallade industridoktorander, det vill säga doktorander som finansieras av arbetsgivare utanför högskolan. Bestämmelsen i 6 § uppdragsutbildningsförordningen skulle också innebära en kvalitetsgaranti genom att examensbevis enligt bestämmelserna för högskoleutbildning endast får ges om samma kvalitetskrav ställs på uppdragsutbildningen som på motsvarande högskoleutbildning. Det innebär bland annat ett krav på offentlig disputation.

Mot bakgrund av de synpunkter som lämnats av bland andra Lunds universitet och Karolinska institutet anser UKÄ att det finns skäl att överväga att ändra uppdragsutbildningsförordningen så att universitet och högskolor även får bedriva uppdragsutbildning som knyter an till sådan högskoleutbildning på forskarnivå som de har examenstillstånd för. Det är visserligen osäkert om denna möjlighet kommer att användas i någon större utsträckning av universitet och högskolor, men för några lärosäten skulle den kunna innebära ökade möjligheter till exempelvis internationella samarbeten. UKÄ har mot denna bakgrund utformat ett förslag med denna innebörd (se bilaga 1).

Andra frågor

Några lärosäten har i sina yttranden redovisat att de upplevt svårigheter när det gäller internationella samarbeten inom uppdragsutbildningen. Det har dock inte framkommit ett tillräckligt konkret underlag i denna uppföljning för att UKÄ nu ska kunna föreslå några författningsändringar på området. Som redovisats tidigare finns det exempel på lärosäten med större andel internationella uppdrag än andra lärosäten. Det är därför inte självklart att uppdragsutbildningsförordningens bestämmelser är den enda förklaringen till svårigheterna. Frågan om eventuella hinder för internationella samarbeten inom uppdragsutbildningen kan dock behöva utredas ytterligare.

Av 4 § uppdragsutbildningsförordningen framgår att när högskolan anordnar uppdragsutbildning som omfattar studier motsvarande mer än 60 högskolepoäng, ska högskolan skriftligen underrätta Universitetskanslersämbetet om detta. Av svaren på den enkät som UKÄ skickat ut framgår att bara två procent av de poänggivande uppdragsutbildningarna har en omfattning som är 60 högskolepoäng eller mer. De uppdragsutbildningar som ska anmälas till UKÄ utgör alltså en mycket liten andel av utbildningarna. UKÄ konstaterar att syftet med underrättelseskyldigheten enligt 4 § inte framstår som helt klart för ämbetet. Det kan också diskuteras om studier motsvarande mer än 60 högskolepoäng är ett lämpligt mått. Samtidigt är kravet relativt enkelt för lärosätena att tillämpa. Underrättelserna innebär också en viss möjlighet för att UKÄ få kännedom om uppdragsutbildningar som bedrivs i strid med gällande bestämmelser. Underrättelserna har i flera fall lett till att Högskoleverket och UKÄ på eget initiativ inlett granskningar av uppdragsutbildningarna inom ramen för tillsynsverksamheten. Mot denna bakgrund föreslår inte UKÄ några ändringar av underrättelseskyldigheten enligt 4 § uppdragsutbildningsförordningen.

Några universitet och högskolor har också efterlyst förtydliganden av uppdragsutbildningsförordningen i olika avseenden. UKÄ anser att det för närvarande inte finns tillräckligt underlag för att kunna ta ställning till dessa önskemål. Enligt UKÄ:s verksamhetsplan för 2016 avser dock ämbetet att uppdatera den vägledning om uppdragsutbildning som Högskoleverket tidigare publicerat.⁵ UKÄ kommer att överväga vad som kan göras för att förtydliga tolkningen av uppdragsutbildningsförordningen i den nya vägledningen.

UKÄ har i föregående kapitel berört förordningen (1993:1153) om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor. Som redovisats anser UKÄ att

---

⁵ Uppdragsutbildning – en vägledning (2003:35 R).

förordningen bör ses över så att det i framtiden finns ett tydligare stöd för att föra in uppgifter om studenter på uppdragsutbildning i SCB:s universitets- och högskoleregister.

Universitets- och högskolerådets synpunkter

I regeringsuppdraget till UKÄ ingår även att redogöra för Universitets- och högskolerådets syn på vad uppdragsutbildningsförordningen bör omfatta. UKÄ har under arbetet med regeringsuppdraget hållit Universitets- och högskolerådet informerat och gett myndigheten möjlighet att redovisa sina synpunkter på UKÄ:s överväganden. Universitets- och högskolerådet har inte haft några synpunkter att redovisa när det gäller frågan om vad uppdragsutbildningsförordningen bör omfatta.

Bilagor

Bilaga 1. Författningsförslag

Bilaga 2. Enkät om lärosätenas uppdragsutbildning

Bilaga 3. Lärosäten som fått enkäten

Bilaga 4. Förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor

Bilaga 1. Författningsförslag

Förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor

Nuvarande lydelse

3 § En högskola får bedriva uppdragsutbildning bara om den knyter an till sådan högskoleutbildning på *grundnivå eller avancerad nivå* som högskolan har examensrätt för.

Om uppdragsgivaren är svenska staten, en svensk kommunal myndighet, ett svenskt landsting eller en motsvarande offentlig uppdragsgivare från ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) gäller utöver första stycket att uppdraget ska avse

1. personalutbildning, eller
2. utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl eller av biståndspolitiska skäl.

Trots det som anges i andra stycket 1 får uppdraget avse utbildning av personer som inte är anställda hos uppdragsgivaren, om utbildningen enligt beslut av regeringen ska ges på uppdrag av svenska staten för en bestämd kategori av personer.

När det inte är fråga om en offentlig uppdragsgivare gäller i stället utöver första stycket att uppdraget ska avse personalutbildning som är ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren.

4 § Uppdragsutbildning får inte bedrivas på ett sådant sätt eller i en sådan omfattning att den får en negativ inverkan på den högskoleutbildning på *grundnivå eller avancerad nivå* som högskolan ska bedriva. När en högskola anordnar uppdragsutbildning som omfattar studier motsvarande mer än 60 högskolepoäng, ska högskolan skriftligen underrätta Universitetskanslersämbetet om det.

Föreslagen lydelse

3 § En högskola får bedriva uppdragsutbildning bara om den knyter an till sådan högskoleutbildning på *grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå* som högskolan har examensrätt för.

Om uppdragsgivaren är svenska staten, en svensk kommunal myndighet, ett svenskt landsting eller en motsvarande offentlig uppdragsgivare från ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) gäller utöver första stycket att uppdraget ska avse

1. personalutbildning, eller
2. utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl eller av biståndspolitiska skäl.

Trots det som anges i andra stycket 1 får uppdraget avse utbildning av personer som inte är anställda hos uppdragsgivaren, om utbildningen enligt beslut av regeringen ska ges på uppdrag av svenska staten för en bestämd kategori av personer.

När det inte är fråga om en offentlig uppdragsgivare gäller i stället utöver första stycket att uppdraget ska avse personalutbildning som är ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren *eller utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl*.

3 b § *Trots det som anges i 2 § och 3 § får uppdragsutbildning även anordnas på uppdrag av enskild näringsidkare. Ett sådant uppdrag får endast avse utbildning som är ägnad att få betydelse för näringsidkarens yrkesverksamhet.*

4 § Uppdragsutbildning får inte bedrivas på ett sådant sätt eller i en sådan omfattning att den får en negativ inverkan på den högskoleutbildning på *grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå* som högskolan ska bedriva. När en högskola anordnar uppdragsutbildning som omfattar studier motsvarande mer än 60 högskolepoäng, ska högskolan skriftligen underrätta Universitetskanslersämbetet om det.

Nuvarande lydelse

6 § De som deltar i uppdragsutbildning får ges betyg och examensbevis eller kursbevis enligt bestämmelserna för högskoleutbildning på *grundnivå och avancerad nivå*, om samma kvalitetskrav ställs på uppdragsutbildningen som på motsvarande högskoleutbildning. Detta gäller även om deltagarna saknar behörighet för tillträde till högskoleutbildning.

7 § Den som har gått igenom en sådan uppdragsutbildning som avses i 6 § har rätt att tillgodoräkna sig utbildningen som högskoleutbildning på *grundnivå eller avancerad nivå*.

Föreslagen lydelse

6 § De som deltar i uppdragsutbildning får ges betyg och examensbevis eller kursbevis enligt bestämmelserna för högskoleutbildning på *grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå* om samma kvalitetskrav ställs på uppdragsutbildningen som på motsvarande högskoleutbildning. Detta gäller även om deltagarna saknar behörighet för tillträde till högskoleutbildning.

7 § Den som har gått igenom en sådan uppdragsutbildning som avses i 6 § har rätt att tillgodoräkna sig utbildningen som högskoleutbildning på *grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå*.

Bilaga 2. Enkät om lärosätenas uppdragsutbildning

(underbilagor till enkäten har utelämnats)

Organisation

1. Beskriv kortfattat hur lärosätets uppdragsutbildningsverksamhet är organiserad. Finns det planer på att ändra organisationen? Om organisationen har förändrats över tiden, vilka är de huvudsakliga skälen till förändringen?

Uppgifter om lärosätets uppdragsutbildning

Poänggivande uppdragsutbildning

2. Om lärosätet rapporterar poänggivande uppdragsutbildning i Ladok, ber vi er lämna en sammanställning enligt bifogade anvisningar (bilaga 2).
3. Om lärosätet inte rapporterar poänggivande uppdragsutbildning i Ladok, ber vi er att i stället *uppskatta* typen av utbildning (kurs eller program), omfattningen (antal högskolepoäng), nivå (grundnivå eller avancerad nivå), former (heltidsstudier, deltidsstudier, campusutbildning eller distansutbildning) och antalet deltagare i utbildningarna 2014. Ange också inom vilka områden som uppdragsutbildning anordnades 2014. Bifogade ämneslista (bilaga 3) kan användas på den detaljeringsnivå som är möjlig. Om det har skett några väsentliga förändringar 2015, ange i så fall vilka.
4. Bedömer lärosätet att det har skett, alternativt kommer att ske, några förändringar av den poänggivande uppdragsutbildningen över en längre tid, t.ex. när det gäller typ, omfattning, områden eller i vilka former den har getts eller kommer att ges?

Icke-poänggivande uppdragsutbildning

5. Har lärosätet gjort, eller har möjlighet att göra, någon sammanställning över den icke-poänggivande uppdragsutbildningen som anordnades vid lärosätet 2014? Bifoga i så fall denna.
6. Om en sådan sammanställning över den icke-poänggivande uppdragsutbildningen inte finns eller kan göras, försök att i stället *uppskatta* typen av utbildning (till exempel kurs, program, föreläsning, workshop), omfattningen (utbildningarnas längd), nivå (grundnivå eller avancerad nivå), former (heltidsstudier, deltidsstudier, campusutbildning eller distansutbildning) och antalet deltagare i utbildningarna 2014. Ange också inom vilka områden som uppdragsutbildning anordnades 2014. Bifogade ämneslista (bilaga 3) kan användas på den detaljeringsnivå som är möjlig. Om det har skett några väsentliga förändringar under 2015, ange i så fall vilka.
7. Bedömer lärosätet att det har skett, alternativt kommer att ske, några förändringar över en längre tid när det gäller den icke-poänggivande

uppdragsutbildningen, t.ex. när det gäller typ, omfattning, områden eller i vilka former utbildningen har getts eller kommer att ges?

Uppdragsgivare

8. Utifrån bifogade översikt över respektive lärosätes intäkter av uppdragsutbildning 2014 (bilaga 5), uppdelade på typ av uppdragsgivare, ber vi er att ange vilka som är era huvudsakliga uppdragsgivare (t.ex. Skolverket bland statliga myndigheter).

Lärosätets synpunkter om uppdragsutbildning m.m.

9. Till denna remiss har UKÄ bifogat en promemoria med viss statistik över utvecklingen av högskolesektorns uppdragsutbildning sedan 2002 (bilaga 4). Har lärosätet några egna kommentarer eller synpunkter på uppgifterna i promemorian, t.ex. att lärosätet i något avseende avviker från mönstret?
10. Vilken funktion har uppdragsutbildningen för lärosätet? Vilka är de viktigaste behoven som uppdragsutbildningen tillgodoser?
11. Anser lärosätet att uppdragsutbildningarna kan uppfylla behoven hos potentiella uppdragsgivare?
12. Om lärosätets och/eller uppdragsgivarnas behov inte tillgodoses, vilka är de viktigaste skälen?

Bestämmelserna om uppdragsutbildning (besvaras av statliga lärosäten)

13. De statliga universitetens och högskolornas uppdragsutbildning regleras enligt förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Ytterligare bestämmelser finns i Universitets- och högskolerådets föreskrifter (UHRFS 2013:11) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor.

Hur ser lärosätet på innehållet i dessa bestämmelser? Har lärosätet upplevt några tillämpningsproblem?

14. Behöver bestämmelserna ändras i något avseende?

Övrigt

15. Har lärosätet några ytterligare synpunkter att lämna när det gäller uppdragsutbildning?

Bilaga 3. Lärosäten som fått enkäten

Uppsala universitet
Lunds universitet
Göteborgs universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Linköpings universitet
Karolinska institutet
Kungl. Tekniska högskolan
Luleå tekniska universitet
Karlstads universitet
Linnéuniversitetet
Örebro universitet
Mittuniversitetet
Sveriges lantbruksuniversitet
Blekinge tekniska högskola
Försvarshögskolan
Gymnastik- och idrottshögskolan
Högskolan i Borås
Högskolan Dalarna
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Väst
Konstfack
Kungl. Konsthögskolan
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
Malmö högskola
Mälardalens högskola
Stockholms konstnärliga högskola
Södertörns högskola

Chalmers tekniska högskola AB
Stiftelsen Högskolan i Jönköping
Handelshögskolan i Stockholm
Ersta Sköndal högskola
Röda Korsets Högskola
Sophiahemmet Högskola

Bilaga 4. Förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor

1 § Ett universitet eller en högskola som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434) får bedriva uppdragsutbildning enligt bestämmelserna i denna förordning.

Definitioner

2 § Med högskola avses i fortsättningen såväl universitet som högskola, och med uppdragsutbildning utbildning som anordnas mot avgift från annan än en fysisk person för den som uppdragsgivaren utser.

Utbildningar

3 § En högskola får bedriva uppdragsutbildning bara om den knyter an till sådan högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå som högskolan har examensrätt för.

Om uppdragsgivaren är svenska staten, en svensk kommunal myndighet, ett svenskt landsting eller en motsvarande offentlig uppdragsgivare från ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) gäller utöver första stycket att uppdraget ska avse

1. personalutbildning, eller
2. utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl eller av biståndspolitiska skäl.

Trots det som anges i andra stycket 1 får uppdraget avse utbildning av personer som inte är anställda hos uppdragsgivaren, om utbildningen enligt beslut av regeringen ska ges på uppdrag av svenska staten för en bestämd kategori av personer.

När det inte är fråga om en offentlig uppdragsgivare gäller i stället utöver första stycket att uppdraget ska avse personalutbildning som är ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren.

3 a § Trots det som anges i 3 § första och andra styckena får grundutbildning till polisman enligt 4 § förordningen (2014:1105) om utbildning till polisman bedrivas som uppdragsutbildning, om utbildningen enligt beslut av regeringen får ges av en högskola på uppdrag av svenska staten.

Utbildningarnas bedrivande

4 § Uppdragsutbildning får inte bedrivas på ett sådant sätt eller i en sådan omfattning att den får en negativ inverkan på den högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå som högskolan ska bedriva.

När en högskola anordnar uppdragsutbildning som omfattar studier motsvarande mer än 60 högskolepoäng, ska högskolan skriftligen underrätta Universitetskanslersämbetet om det.

Avgifter

5 § Vid uppdragsutbildning tillämpas avgiftsförordningen (1992:191). Högskolorna får själva bestämma avgiftens storlek. Avgiften skall beräknas så att full kostnadstäckning uppnås.

Examensbevis och kursbevis

6 § De som deltar i uppdragsutbildning får ges betyg och examensbevis eller kursbevis enligt bestämmelserna för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå, om samma kvalitetskrav ställs på uppdragsutbildningen som på motsvarande högskoleutbildning. Detta gäller även om deltagarna saknar behörighet för tillträde till högskoleutbildning.

Tillgodoräknande

7 § Den som har gått igenom en sådan uppdragsutbildning som avses i 6 § har rätt att tillgodoräkna sig utbildningen som högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå.

Ytterligare föreskrifter

8 § Universitets- och högskolerådet får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för tillämpningen av denna förordning.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapsnation. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

www.uka.se

